

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Βρυξέλλες, 5.11.2003
COM (2003) 657 τελικό

2003/0265 (CNS)

Πρόταση

ΟΔΗΓΙΑ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

για την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στην πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες και την παροχή αυτών

(υποβληθείσα από την Επιτροπή)

{SEC (2003) 1213 }

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην Ατζέντα για την κοινωνική πολιτική που δημοσιεύθηκε τον Ιούνιο του 2000¹, η Επιτροπή ανακοίνωσε την πρόθεσή της να παρουσιάσει πρόταση οδηγίας για την απαγόρευση των διακρίσεων λόγω φύλου έξω από την αγορά εργασίας. Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στη Νίκαια το 2000, οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων ζήτησαν από την Επιτροπή να ενισχύσει τα δικαιώματα που συνδέονται με την ισότητα εγκρίνοντας πρόταση οδηγίας για την προώθηση της ισότητας των φύλων σε τομείς άλλους από την απασχόληση και την επαγγελματική ζωή. Η πρόταση επρόκειτο να βασίζεται στο άρθρο 13 της συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το οποίο εξουσιοδοτεί το Συμβούλιο να αναλάβει την κατάλληλη δράση για την καταπολέμηση των διακρίσεων, μεταξύ άλλων, λόγω φύλου.

Η πρόταση αυτή αποτελεί το πρώτο βήμα της ανταπόκρισης της Επιτροπής στο αίτημα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου.

II. ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Η ίση μεταχείριση γυναικών και ανδρών και η αποφυγή των διακρίσεων λόγω φύλου αποτελούν θεμελιώδεις αρχές του κοινοτικού δικαίου. Η προσέγγιση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο θέμα της ισότητας έχει εξελιχθεί σημαντικά με την πάροδο του χρόνου, με αποτέλεσμα η αρχική έμφαση στην ίση αμοιβή² και στην αποφυγή στρεβλώσεων του ανταγωνισμού μεταξύ των κρατών μελών να έχει αντικατασταθεί από τη μέριμνα για την ισότητα ως θεμελιώδες δικαίωμα. Αυτό φαίνεται από την προσοχή που αποδίδουν στην ισότητα η συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, ο Χάρτης της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα θεμελιώδη δικαιώματα και, πιο πρόσφατα, το σχέδιο Συνταγματικής Συνθήκης που αποτελεί απόρροια της Συνέλευσης για το μέλλον της Ευρώπης.

Το άρθρο 2 της συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας ενσωματώνει την προώθηση της ισότητας ανδρών και γυναικών στην ουσιαστική αποστολή της Κοινότητας. Το άρθρο 3 παράγραφος 2 της συνθήκης ΕΚ ζητεί από την Κοινότητα να επιδιώκει να εξαλειφθούν οι ανισότητες και να προαχθεί η ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών σε όλες τις δραστηριότητές της. Το άρθρο 13 της συνθήκης ΕΚ εξουσιοδοτεί το Συμβούλιο να λαμβάνει τα αναγκαία μέτρα για την καταπολέμηση όλων των διακρίσεων, μεταξύ άλλων, λόγω φύλου.

Ο Χάρτης των θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης ενισχύει την προσέγγιση αυτή απαγορεύοντας κάθε μορφή διάκρισης, συμπεριλαμβανομένων των διακρίσεων λόγω φύλου³ και επικυρώνοντας το δικαίωμα της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών σε όλους τους τομείς⁴.

¹ COM (2000) 0379 τελικό.

² Άρθρο 119 της συνθήκης της Ρώμης

³ Άρθρο 21 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων που υπογράφηκε και διακηρύχθηκε στη Νίκαια στις 7 Δεκεμβρίου 2000

⁴ Άρθρο 23 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων που υπογράφηκε και διακηρύχθηκε στη Νίκαια στις 7 Δεκεμβρίου 2000

Η Συνέλευση για το μέλλον της Ευρώπης πρότεινε στη διακυβερνητική διάσκεψη να ενσωματωθεί ο Χάρτης στη μελλοντική Συνταγματική Συνθήκη και η προώθηση της ισότητας μεταξύ γυναικών και ανδρών να καταστεί στόχος της Ένωσης συνολικά⁵.

Η Κοινότητα έχει εγκρίνει μια σειρά νομοθετικών μέτρων για την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω φύλου, αρχής γενομένης το 1975 με την οδηγία του Συμβουλίου για την ισότητα των αμοιβών μεταξύ ανδρών και γυναικών⁶ και συνεχίζοντας έως τις τροποποιήσεις της οδηγίας του Συμβουλίου για την ίση μεταχείριση όσον αφορά την πρόσβαση στην απασχόληση, που εγκρίθηκαν το 2002⁷. Όλα αυτά τα μέτρα μέχρι σήμερα έχουν ασχοληθεί με την ίση μεταχείριση στην απασχόληση, στην εργασία, στην επαγγελματική κατάρτιση και σε σχετικούς τομείς.

Το Συμβούλιο έχει επίσης εγκρίνει δύο νομοθετικά μέσα που βασίζονται στο άρθρο 13 της συνθήκης ΕΚ, την οδηγία 2000/43/ΕΚ της 29ης Ιουνίου 2000 περί εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσώπων ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής τους καταγωγής⁸ και την οδηγία 2000/78/ΕΚ της 27ης Νοεμβρίου 2000 για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία⁹. Η πρώτη οδηγία απαγορεύει τις φυλετικές διακρίσεις στην απασχόληση, στην κοινωνική προστασία, συμπεριλαμβανομένης της κοινωνικής ασφάλισης και της υγειονομικής περίθαλψης, στα κοινωνικά πλεονεκτήματα, στην εκπαίδευση και στην πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένης της στέγασης. Η δεύτερη οδηγία απαγορεύει τις διακρίσεις λόγω θρησκείας και πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας και γενετήσιου προσανατολισμού στην αγορά εργασίας με παρόμοιο τρόπο (εξαιρουμένων των κανόνων για την υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση) με την ισχύουσα κοινοτική νομοθεσία για την ίση μεταχείριση μεταξύ ανδρών και γυναικών.

Η νομοθεσία σε ευρωπαϊκό επίπεδο για την απαγόρευση των διακρίσεων λόγω φύλου στην αγορά εργασίας είναι ολοκληρωμένη και καλά εδραιωμένη¹⁰. Έχει αποδείξει την αξία της επί

⁵ Μέρος 1, άρθρο 3 του σχεδίου Συνθήκης για τη θέσπιση Συντάγματος της Ευρώπης, που υποβλήθηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στις 20 Ιουνίου 2003.

⁶ Οδηγία 75/117/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 10ης Φεβρουαρίου 1975, σχετικά με τη προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών που αφορούν την εφαρμογή της αρχής της ισότητας των αμοιβών μεταξύ εργαζομένων ανδρών και γυναικών, Επίσημη Εφημερίδα L 045 της 19.02.1975.

⁷ Οδηγία 2002/73/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Σεπτεμβρίου 2002 για την τροποποίηση της οδηγίας 76/207/ΕΟΚ του Συμβουλίου περί της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών όσον αφορά την πρόσβαση στην απασχόληση, στην επαγγελματική εκπαίδευση και προώθηση και τις συνθήκες εργασίας (Επίσημη Εφημερίδα L 269 της 05.10.2002, σ. 0015-0020)

⁸ Οδηγία 2000/43/ΕΚ του Συμβουλίου περί εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσώπων ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής τους καταγωγής (ΕΕ L 180 της 19.7.2000, σ. 22-26).

⁹ Οδηγία 2000/78/ΕΚ του Συμβουλίου για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία (ΕΕ L 303 της 2.12.2000, σ. 16-22).

¹⁰ Οδηγία 75/117/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 10ης Φεβρουαρίου 1975 σχετικά με την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών που αφορούν την εφαρμογή της αρχής της ισότητας των αμοιβών μεταξύ εργαζομένων ανδρών και γυναικών, *ΕΕ L 045 της 19.02.1975*. Οδηγία 76/207/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 9ης Φεβρουαρίου 1976 σχετικά με την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών, όσον αφορά την πρόσβαση στην απασχόληση, την επαγγελματική εκπαίδευση και προώθηση και τις συνθήκες εργασίας, *ΕΕ L 039 της 14.02.1976* όπως τροποποιήθηκε από την οδηγία 2002/73 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, *ΕΕ L 269 της 5.10.2002*. Οδηγία 79/7/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 19ης Δεκεμβρίου 1978 σχετικά με την προοδευτική εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών σε θέματα κοινωνικής ασφάλισης, *ΕΕ L 6 της 10.01.1979*. Οδηγία 86/378/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 24ης Ιουλίου 1986 για την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στα επαγγελματικά συστήματα κοινωνικής ασφάλισης, *ΕΕ L 225 της 12.8.1986* όπως τροποποιήθηκε από την οδηγία 96/97/ΕΚ του Συμβουλίου της 20ής Δεκεμβρίου 1996, *ΕΕ L 46 της 17.2.1997*. Οδηγία 86/613/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 11ης Δεκεμβρίου 1986 σχετικά με την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών που ασκούν

περισσότερα από 30 χρόνια και έχει διαδραματίσει σημαντικό ρόλο συνεισφέροντας στη μεταβολή των στάσεων ως προς τους ρόλους των ανδρών και των γυναικών στην ευρωπαϊκή κοινωνία. Η κοινοτική νομοθεσία προηγουμένως ήταν περιορισμένη στον τομέα της απασχόλησης λόγω των περιορισμών που επέβαλλε η νομική βάση. Είναι όμως προφανές ότι διακρίσεις λόγω φύλου δεν υφίστανται μόνο στην αγορά εργασίας, αλλά και σε πολλούς άλλους τομείς της καθημερινής ζωής, και κατά συνέπεια ενεργούν ως εμπόδιο για την ισότητα ανδρών και γυναικών την οποία η Επιτροπή υποχρεούται να προωθήσει σύμφωνα με τη συνθήκη. Αν η κοινοτική δράση μπορεί να βοηθήσει στην προώθηση της ίσης μεταχείρισης σε τομείς εκτός της αγοράς εργασίας, στο πλαίσιο της Ευρώπης που βρίσκεται κοντά στους πολίτες της, στην οποία η αρχή της ισότητας κατοχυρώνεται με νόμο στα συντάγματα όλων των κρατών μελών, η κοινοτική δράση για την προώθηση της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών δεν είναι δυνατόν να περιορίζεται μόνο στον τομέα της εργασίας. Για τον λόγο αυτό, στην ανακοίνωσή της της 7ης Ιουνίου 2000 προς μία κοινοτική στρατηγική-πλαίσιο για την ισότητα των φύλων (2001-2005)¹¹, η Επιτροπή ανέλαβε να παρουσιάσει πρόταση οδηγίας με βάση το άρθρο 13 της συνθήκης ΕΚ για την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης μεταξύ ανδρών και γυναικών σε θέματα εκτός της απασχόλησης και της εργασίας. Στη συνέχεια το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ζήτησε από την Επιτροπή, το Δεκέμβριο του 2000, να ενισχύσει τα δικαιώματα σχετικά με την ισότητα μέσω της έγκρισης οδηγίας για την προώθηση της ισότητας των φύλων σε τομείς εκτός της απασχόλησης και της επαγγελματικής ζωής.

Συνεπώς για λόγους ηθικής και νομικής υποχρέωσης, με σκοπό να εδραιωθεί η έννοια και η πραγματικότητα της Ευρώπης των πολιτών, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υποβάλλει την πρώτη της πρόταση οδηγίας για την εδραίωση της ίσης μεταχείρισης μεταξύ ανδρών και γυναικών σε ένα τομέα εκτός της αγοράς εργασίας.

III. ΝΟΜΙΚΗ ΒΑΣΗ

Η πρόταση θεμελιώνεται στο άρθρο 13 παράγραφος 1 της συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, νομική βάση που εισάγεται για πρώτη φορά από τη συνθήκη του Άμστερνταμ. Το άρθρο 13 παράγραφος 1 της συνθήκης ΕΚ εξουσιοδοτεί το Συμβούλιο, αποφασίζοντας ομόφωνα, μετά από πρόταση της Επιτροπής και διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, να αναλάβει κατάλληλη δράση για την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω φύλου, φυλετικής ή εθνικής καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού.

ανεξάρτητη δραστηριότητα, συμπεριλαμβανομένης της γεωργικής, καθώς και για την προστασία της μητρότητας, *EE L 359 της 19.12.1986*. Οδηγία 92/85/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 19ης Οκτωβρίου 1992 σχετικά με την εφαρμογή μέτρων που αποβλέπουν στη βελτίωση της υγείας και της ασφάλειας κατά την εργασία των εγκύων, λεχώνων και γαλουχουσών εργαζομένων (δέκατη ειδική οδηγία κατά την έννοια του άρθρου 16, παράγραφος 1, της οδηγίας 89/391/ΕΟΚ), *EE L 348 της 28.11.1992*. Οδηγία 96/34/ΕΚ του Συμβουλίου της 3ης Ιουνίου 1996 σχετικά με τη συμφωνία-πλαίσιο για τη γονική άδεια, που συνήφθη από την UNICE, τη CEEP και τη CES (EE L 145 της 19.06.1996, σ. 4)· οδηγία 97/75/ΕΚ του Συμβουλίου της 15ης Δεκεμβρίου 1997 για την τροποποίηση και την επέκταση, στο Ηνωμένο Βασίλειο, της οδηγίας 96/34/ΕΚ σχετικά με τη συμφωνία-πλαίσιο για τη γονική άδεια, που συνήφθη από την UNICE, τη CEEP και τη CES (EE L 010 της 16.01.98, σ.24)· Οδηγία 97/80/ΕΚ του Συμβουλίου της 15ης Δεκεμβρίου 1997 σχετικά με το βάρος απόδειξης σε περίπτωση διακριτικής μεταχείρισης λόγω φύλου, Επίσημη Εφημερίδα L 014 της 20.01.1998, σ. 6· Οδηγία 98/52/ΕΚ του Συμβουλίου της 13ης Ιουλίου 1998 για την επέκταση στο Ηνωμένο Βασίλειο της Μεγάλης Βρετανίας και Βορείου Ιρλανδίας της οδηγίας 97/80/ΕΚ σχετικά με το βάρος απόδειξης σε περιπτώσεις διάκρισης εξαιτίας του φύλου, *Επίσημη Εφημερίδα L 205 της 22.07.98, σ.66*

¹¹

COM (2000) 335 τελικό.

Αυτή η νομική βάση έχει ήδη χρησιμοποιηθεί δύο φορές για την έγκριση παρόμοιων προτάσεων για την καταπολέμηση των διακρίσεων. Η πρώτη από αυτές τις οδηγίες χαρακτηρίζεται από την απαγόρευση των διακρίσεων (λόγω φυλετικής ή εθνικής καταγωγής) σε τομείς εκτός του τομέα της απασχόλησης, συμπεριλαμβανομένης της πρόσβασης σε αγαθά και υπηρεσίες και της παροχής αυτών.

Το άρθρο 13 της συνθήκης ΕΚ πρέπει να ερμηνευθεί υπό το φως των διατάξεων που περιέχονται στα άρθρα 2 και 3 παράγραφος 2 της συνθήκης ΕΚ, οι οποίες ζητούν από την Κοινότητα να επιδιώκει να εξαλειφθούν οι ανισότητες και να προαχθεί η ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών σε όλες τις δραστηριότητές της.

Η πρόταση δεν καλύπτει τους τομείς που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 141 της συνθήκης ΕΚ και δεν θέτει υπό αμφισβήτηση την ισχύουσα νομοθεσία για την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών.

IV. ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ, ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ

Αφ' ότου η Επιτροπή πρότεινε την ιδέα μιας οδηγίας που θα ασχολείται με τις διακρίσεις εκτός της αγοράς εργασίας στην Ατζέντα για την κοινωνική πολιτική που δημοσιεύθηκε το 2000, και την παρεπόμενη στήριξη της αρχής αυτής από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, πραγματοποίησε συζητήσεις για τα διάφορα θέματα που ενδέχεται να καλύπτει μια τέτοια οδηγία. Η δημόσια ακρόαση που παραγματοποιήθηκε στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στις 10 Σεπτεμβρίου 2003, η οποία ασχολήθηκε κυρίως με την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης στους τομείς των ασφαλειών και των μέσων ενημέρωσης, ήταν μια ιδιαίτερα σημαντική συμβολή στο διάλογο.

Παρά την πρόοδο που σημειώθηκε προς την ισότητα την τελευταία τριακονταετία, πολλοί ενδιαφερόμενοι που ζητήθηκε η γνώμη τους ή που κατέθεσαν τις απόψεις τους υπόψη της Επιτροπής, υποστηρίζουν ότι διακρίσεις λόγω φύλου συνεχίζουν να υφίστανται σε πολλούς τομείς της ζωής εντός και εκτός της απασχόλησης. Η εκπροσώπηση των φύλων στα μέσα ενημέρωσης και στη διαφήμιση, για παράδειγμα, θέτει σοβαρά ερωτήματα σχετικά με την προστασία της αξιοπρέπειας των ανδρών και των γυναικών. Μερικοί ενδιαφερόμενοι, ιδίως στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο γυναικείο κίνημα, ανέφεραν θέματα που αφορούν τα φορολογικά συστήματα και ενδέχεται να λειτουργήσουν ως αντικίνητρα για το ένα ή το άλλο φύλο για την απόκτηση εισοδήματος από την απασχόληση ή από άλλες πηγές και υποστήριξαν την πλήρη εξατομίκευση της φορολόγησης. Επεσήμαναν επίσης πρακτικές στον τομέα της εκπαίδευσης, όπου τα κορίτσια ή τα αγόρια συνεχίζουν να αποθαρρύνονται από την παρακολούθηση μη παραδοσιακών εκπαιδευτικών διαδρομών.

Άλλοι ενδιαφερόμενοι, πάντως, υποστηρίζουν διαφορετικές απόψεις. Για παράδειγμα, οι εκπρόσωποι των μέσων ενημέρωσης υποστηρίζουν ότι μια προσπάθεια κανονιστικής ρύθμισης του περιεχομένου των μέσων αυτών θα αποτελούσε παραβίαση της ελευθερίας του τύπου. Μερικές κυβερνήσεις, σε γραπτές συνεισφορές προς την Επιτροπή σχετικά με μια πιθανή οδηγία ή σε συζητήσεις στα εθνικά κοινοβούλια, ισχυρίζονται ότι τα φορολογικά συστήματα με βάση την οικογενειακή μονάδα δεν συνιστούν διάκριση λόγω φύλου και ότι η αλλαγή τους μπορεί να οδηγήσει σε επιδείνωση της θέσης των οικογενειών. Οι κυβερνήσεις ανέφεραν επίσης τις μεταβαλλόμενες τάσεις στην εκπαίδευση, όπου το ποσοστό των κοριτσιών που ακολουθούν επιστημονικές σπουδές, π.χ., αυξάνεται σταθερά.

Σε ό,τι αφορά τη φορολογία, η Επιτροπή είναι της γνώμης ότι, λόγω των άμεσων συνεπειών και του καθ' ύλην πεδίου του άρθρου 141 της συνθήκης ΕΚ, η ισχύουσα κοινοτική

νομοθεσία απαιτεί την φορολόγηση του εισοδήματος που προέρχεται από απασχόληση ώστε να τηρείται η αρχή της ίσης μεταχείρισης. Κατά συνέπεια, τα κράτη μέλη έχουν ήδη υποχρέωση να εξασφαλίζουν ότι το φορολογικό τους σύστημα δεν πραγματοποιεί διακρίσεις κατά των μελών του ενός ή του άλλου φύλου. Δεν είναι, επομένως, αναγκαίο η Κοινότητα να παρέμβει περαιτέρω για τη ρύθμιση της φορολόγησης του εισοδήματος που προέρχεται από την εργασία.

Η δέσμευση όλων των ενδιαφερομένων για την επίτευξη ισότητας στην πράξη σε αυτούς τους τομείς δεν αμφισβητείται, υπάρχουν όμως διαφορές μεταξύ τους ως προς την πορεία που πρέπει να ακολουθηθεί. Η συζήτηση για τα θέματα αυτά απέχει πολύ από την ολοκλήρωσή της. Η Επιτροπή πρέπει να συνεχίσει τις επαφές της με τους ενδιαφερομένους για τα θέματα αυτά έτσι ώστε να επιτευχθεί συναίνεση σε όλα τα παραπάνω θέματα. Κατέληξε, επομένως, στο συμπέρασμα ότι επί του παρόντος δεν πρέπει να υποβάλει προτάσεις σχετικά με τους τομείς της εκπαίδευσης, της φορολόγησης ή του περιεχομένου των μέσων ενημέρωσης.

Η Επιτροπή πάντως παρατηρεί ότι υπάρχει πολύ μεγαλύτερη συναίνεση ως προς την ανάγκη κανονιστικής ρύθμισης στον τομέα της πρόσβασης σε αγαθά και υπηρεσίες. Όπως συνέβη και κατά την ενασχόληση με την ίση μεταχείριση ασχέτως φυλετικής ή εθνικής καταγωγής στο πλαίσιο της οδηγίας του Συμβουλίου για τις φυλετικές διακρίσεις, υπάρχουν λίγα στοιχεία σχετικά με την ύπαρξη σχετικών με διακρίσεις πρακτικών στον τομέα της πρόσβασης σε αγαθά και υπηρεσίες ή της παροχής αυτών – οι επιχειρήσεις γενικά δεν δίνουν οδηγίες στους υπαλλήλους τους να αντιμετωπίζουν διαφορετικά τους άνδρες και τις γυναίκες. Διακρίσεις είναι πολύ πιθανότερο να ισχύουν στο πλαίσιο της αυθόρμητης συμπεριφοράς των ατόμων, είτε αποκρύπτοντας ένα αγαθό ή μια υπηρεσία, είτε παρέχοντάς το με λιγότερο ευνοϊκούς όρους και συνθήκες στα μέλη του ενός ή του άλλου φύλου. Οι διακρίσεις λόγω φύλου στην πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες μπορούν να ενεργήσουν ως εμπόδιο για την κοινωνική και οικονομική ενσωμάτωση, ιδίως ως προς την πρόσβαση στη χρηματοδότηση, αλλά και ευρύτερα. Οι αποφάσεις π.χ. για δανειοδότηση μικρών επιχειρήσεων ή μεμονωμένων ατόμων για αγορά κατοικίας, οι οποίες βασίζονται ή επηρεάζονται από την πραγματική ή υποτιθέμενη φυλετική ή εθνική καταγωγή του αιτούντος, όχι μόνον είναι αντίθετες προς τις βασικές αρχές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων αλλά στην πράξη πλήττουν την ικανότητα μεγάλων μερίδων της κοινωνίας να φροντίζουν για τον εαυτό τους και τους άλλους. Επίσης, η εξαίρεση ατόμων από την πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες της επιλογής τους θίγει, στην καλύτερη περίπτωση, τον αυτοσεβασμό τους και στη χειρότερη περίπτωση οδηγεί στον κοινωνικό αποκλεισμό. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή προτείνει τα κράτη μέλη να απαγορεύσουν τις διακρίσεις στην πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες και στην παροχή αυτών. Μια τέτοια απαγόρευση θα έδινε τη δυνατότητα στα θύματα διακρίσεων να καταγγέλλουν ενέργειες διακρίσεων και, σε περίπτωση που αποδειχθεί ότι υπήρξε διάκριση, να λαμβάνουν κατάλληλη αποζημίωση. Οι κυρώσεις που θα εφαρμόζονται σε αυτές τις περιπτώσεις πρέπει να είναι επαρκώς αποτρεπτικές ώστε να συμβάλλουν στην πρόληψη μελλοντικών διακρίσεων.

Οι εν λόγω κανόνες πρέπει, πάντως, να είναι ρεαλιστικοί. Όπως και στην περίπτωση της οδηγίας του Συμβουλίου για τις φυλετικές διακρίσεις, οι κανόνες πρέπει να εφαρμόζονται στα αγαθά και τις υπηρεσίες που διατίθενται στο κοινό. Εξάλλου, οι κανόνες δεν πρέπει να απαγορεύουν διαφορές οι οποίες συνδέονται με αγαθά ή υπηρεσίες που προορίζονται αποκλειστικά ή κατά κύριο λόγο για τα μέλη του ενός φύλου ή με δεξιότητες που ασκούνται διαφορετικά για κάθε φύλο, για τις οποίες οι γυναίκες και οι άνδρες δεν βρίσκονται σε συγκρίσιμη κατάσταση. Η οδηγία δεν πρέπει να εφαρμόζεται για την αποδοχή υπηρεσιών που παρέχονται από ιδιωτικές λέσχες που δέχονται μόνο μέλη του ενός φύλου.

Ασφάλειες

Στο πλαίσιο των ασφαλειών παρουσιάζεται μια εξαίρεση από τη γενική έλλειψη διαφοροποιούμενων κανόνων ανάλογα με το φύλο. Αποτελεί κοινή πρακτική οι ασφάλειες να προσφέρονται με διαφορετικούς όρους σε γυναίκες και άνδρες. Οι αναλογιστικοί παράγοντες αναλύονται ανά φύλο με στόχο να αξιολογείται ο κίνδυνος της ξεχωριστής ασφάλισης ανδρών και γυναικών σε διάφορα τμήματα της αγοράς ασφαλιστικών υπηρεσιών αλλά κυρίως στους κλάδους ζωής, υγείας και αυτοκινήτων και στον υπολογισμό των προσόδων. Οι παράγοντες που συνεκτιμώνται περιλαμβάνουν διακυμάνσεις του μέσου προσδόκιμου επιβίωσης, αλλά και διαφορετικούς τρόπους συμπεριφοράς (ιδίως στον κλάδο αυτοκινήτων) και κατανάλωσης (στον κλάδο υγείας).

Ωστόσο, οι ασφαλιστικές εταιρίες στα διάφορα κράτη μέλη χρησιμοποιούν μεγάλη ποικιλία πινάκων οι οποίοι ενημερώνονται περισσότερο ή λιγότερο τακτικά και σε ορισμένες περιπτώσεις οδηγούν σε διαφορετικά αποτελέσματα για τους άνδρες και τις γυναίκες. Στη Γαλλία, π.χ., είναι κοινή πρακτική να εφαρμόζονται ενιαία τιμολόγια για τους άνδρες και τις γυναίκες στην ιδιωτική ασφάλιση υγείας. Το ίδιο ισχύει και στο Ηνωμένο Βασίλειο (αν και οι διαφορές ανάλογα με το φύλο εφαρμόζονται στην ασφάλιση σοβαρών ασθενειών). Στη Γερμανία όμως, οι ασφαλιστικές εταιρίες πραγματοποιούν διαφοροποίηση μεταξύ ανδρών και γυναικών. Παρόμοιες διαφορές ως προς την προσέγγιση ανακύπτουν στους τομείς των ασφαλειών ζωής για ορισμένα χρόνια και των συνταξιοδοτικών προσόδων, όπου οι ασφαλιστικές εταιρίες στη Γαλλία χρησιμοποιούν ενιαίους πίνακες, ενώ άλλες υπολογίζουν τις συνεισφορές και την καταβολή προσόδων με βάση πίνακες που παρουσιάζουν το προσδόκιμο επιβίωσης ανάλογα με το φύλο. Στον κλάδο των ασφαλειών αυτοκινήτων, οι ασφαλιστικές εταιρίες σε μερικά κράτη μέλη εφαρμόζουν ισχυρή διαφοροποίηση στις τιμές που ισχύουν για τους (κυρίως νεαρούς) άνδρες και τις γυναίκες (π.χ. Ηνωμένο Βασίλειο και Ιρλανδία), ενώ σε άλλα όχι (π.χ. Σουηδία). Επομένως, και οι δύο προσεγγίσεις είναι δυνατές, χωρίς να επηρεάζεται η οικονομική βιωσιμότητα των εταιρειών.

Μελέτες δείχνουν ότι το φύλο δεν είναι ο κύριος καθοριστικός παράγοντας του προσδόκιμου επιβίωσης. Έχει αποδειχθεί ότι άλλοι παράγοντες έχουν μεγαλύτερη σχέση, όπως: η οικογενειακή κατάσταση, κοινωνικοοικονομικοί παράγοντες, η απασχόληση/ανεργία, η περιοχή, το κάπνισμα και οι διατροφικές συνήθειες. Ο τρόπος ζωής μπορεί να θεωρηθεί ως πολυδιάστατος παράγοντας που έχει σημαντικά μεγαλύτερο αντίκτυπο στο προσδόκιμο επιβίωσης απ' ό,τι το φύλο. Διάφορες μελέτες που επιχειρήσαν να αφαιρέσουν τον τρόπο ζωής, την κοινωνική τάξη και τους περιβαλλοντικούς παράγοντες από την εξίσωση έδειξαν ότι η διαφορά του μέσου προσδόκιμου επιβίωσης μεταξύ ανδρών και γυναικών κυμαίνεται μεταξύ μηδέν και δύο ετών, γεγονός που οδηγεί στο συμπέρασμα ότι το αυξανόμενο χάσμα του προσδόκιμου επιβίωσης που παρατηρείται στον πληθυσμό γενικά σε μερικά κράτη μέλη δεν μπορεί να αποδοθεί σε βιολογικές διαφορές. Το φύλο είναι, στην καλύτερη περίπτωση, υποκατάστατο άλλων δεικτών του προσδόκιμου επιβίωσης. Το συμπέρασμα που μπορεί να εξαχθεί από τέτοιες μελέτες είναι ότι η πρακτική των ασφαλιστικών εταιρειών να χρησιμοποιούν το φύλο ως καθοριστικό παράγοντα για την αξιολόγηση του κινδύνου βασίζεται στην ευκολία χρήσης παρά στην πραγματική του αξία ως οδηγού για το προσδόκιμο επιβίωσης. Οι σχολιαστές σημειώνουν ότι οι ασφαλιστικές εταιρίες είναι πιθανότερο να κατατάσσουν στην ίδια κατηγορία υγιή και μη υγιή άτομα παρά άνδρες και γυναίκες.

Στο πλαίσιο αυτό, μερικοί ενδιαφερόμενοι - ιδίως από το γυναικείο κίνημα και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, παρόλο που συμφωνούν και μερικοί εμπειρογνώμονες του ασφαλιστικού κλάδου - υποστηρίζουν ότι οι διαφορετικοί αναλογιστικοί υπολογισμοί για τον καθορισμό των ασφαλίσεων, των παροχών και των προσόδων για τα ασφαλιστικά προϊόντα που συνδέονται με το προσδόκιμο επιβίωσης πρέπει να θεωρούνται ως διάκριση λόγω φύλου

επειδή το φύλο δεν είναι ο κυρίαρχος παράγοντας στον καθορισμό του προσδόκιμου επιβίωσης.

Η Επιτροπή σημειώνει ότι οι συνεισφορές και οι παροχές από τις κρατικές συντάξεις και την ασφάλιση υγείας δεν συνεκτιμούν τις διαφορές ως προς το προσδόκιμο επιβίωσης. Τέτοιου είδους προγράμματα μεταθέτουν σε αμοιβαία βάση τους κινδύνους που συνδέονται με το φύλο, προτιμώντας την κατανομή του κόστους του μεγαλύτερου προσδόκιμου επιβίωσης των γυναικών μεταξύ των δύο φύλων. Στην περίπτωση των υποχρεωτικών προγραμμάτων, η συμμετοχή είναι συνήθως υποχρεωτική, γι' αυτό και υπάρχει πάντα η δυνατότητα πρόγνωσης της ισορροπίας ανδρών και γυναικών στο πρόγραμμα.

Ο ασφαλιστικός κλάδος ισχυρίζεται ότι η ιδιωτική ασφάλιση δεν μπορεί να συγκρίνεται με την υποχρεωτική, ιδίως επειδή ασκεί περιορισμένο έλεγχο στην ισορροπία ανδρών και γυναικών στα προγράμματα. Τονίζει ότι οι τιμές και τα πλεονεκτήματα που ορίζει για άνδρες και γυναίκες αντικατοπτρίζουν τον πραγματικό κίνδυνο που επωμίζονται οι ασφαλιστικές εταιρίες για καθένα από τα ασφαλιστικά προϊόντα που προσφέρουν, και ότι η παρέμβαση στον υπολογισμό αυτό θα κατέληγε σε μια τεχνητή στρέβλωση της αγοράς, καθώς μερικά προϊόντα δεν θα ήταν πλέον οικονομικά βιώσιμα, γιατί ο κίνδυνος δεν θα ήταν ανάλογος με το δημιουργούμενο εισόδημα. Αυτό θα μπορούσε να συμβεί π.χ. στις ασφάλειες υγείας και προσόδων για τους άνδρες και στις ασφάλειες ζωής και αυτοκινήτων για τις γυναίκες, επειδή τα μέλη του φύλου που καλείται να καταβάλει ασφάλιστρα τα οποία αναλογικά είναι υψηλότερα από τον προσωπικό τους κίνδυνο θα αποθαρρυνθούν να συνάψουν την ασφάλεια, ενώ τα μέλη του φύλου που καταβάλλουν χαμηλότερα ασφάλιστρα από εκείνα που απαιτεί το πραγματικό τους επίπεδο κινδύνου θα ενθαρρυνθούν να συνάψουν ασφάλεια, διαμορφώνοντας έτσι μια κατάσταση όπου ενδεχομένως η ασφαλιστική εταιρία δεν θα μπορεί να ανταπεξέλθει στις ασφαλιστικές της ευθύνες. Επιπλέον, ο κλάδος υποστηρίζει ότι οι πίνακες που χρησιμοποιεί αντικατοπτρίζουν το πραγματικό προσδόκιμο επιβίωσης των γυναικών και των ανδρών, ότι ενημερώνονται τακτικά και ότι γενικά εγκρίνονται από μια δημόσια εποπτεύουσα αρχή.

Η Επιτροπή κρίνει ότι αυτές οι ανησυχίες δεν είναι βάσιμες. Πρώτον, η γαλλική Ομοσπονδία Ασφαλιστικών Εταιρειών αναφέρει, π.χ., ότι η εισαγωγή ουδέτερων ως προς το φύλο αναλογιστικών παραγόντων δεν οδήγησε σε μείζονα αλλαγή στην αγορά των προσόδων στη Γαλλία. Δεύτερον, οι ανησυχίες θεμελιώνονται σε μια στατική άποψη της αγοράς η οποία δεν αντικατοπτρίζει την πραγματικότητα. Όπως προαναφέραμε, το φύλο χρησιμοποιείται από τις ασφαλιστικές εταιρίες ως υποκατάστατο άλλων παραγόντων και προοδευτικά οι ασφαλιστικές εταιρίες εμπλέκονται στη διαδικασία της ανάπτυξης νέων και ακριβέστερων μέσων πρόβλεψης του κινδύνου. Στην πορεία αυτή, και ως συνέπεια του ανταγωνισμού, θα είναι σε θέση να μειώσουν τη σημασία του φύλου στους υπολογισμούς τους και να θεμελιώσουν τις πρακτικές τους σε κριτήρια ουδέτερα ως προς το φύλο. Τα προϊόντα που προσφέρουν οι εν λόγω εταιρίες και άλλοι παροχείς χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών θα προσαρμοστούν, κατά συνέπεια, στο νέο περιβάλλον ώστε να εξασφαλίζεται ότι η δέσμη των προσφορών στους καταναλωτές παραμένει ευρεία και ελκυστική.

Τα συμπεράσματα της Επιτροπής

Οι ασφαλιστικές εταιρίες είναι ελεύθερες να καθορίζουν τα τιμολόγια τους εντός των ορίων του κοινοτικού δικαίου, όπως προβλέπεται στη Συνθήκη και τις διάφορες οδηγίες του Συμβουλίου και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για τις ασφάλειες ζωής και τις ασφάλειες γενικών κλάδων. Όλες οι ασφαλίσεις βασίζονται στη συγκέντρωση των κινδύνων και την αλληλεγγύη που δημιουργείται μεταξύ των ασφαλισμένων. Επί του παρόντος, οι ασφαλιστές αποφασίζουν μόνοι τους πώς επιθυμούν να ορίσουν τη συγκέντρωση των κινδύνων. Πολλοί

έχουν καταλήξει στο συμπέρασμα ότι οι άνδρες και οι γυναίκες πρέπει να ενταχθούν σε διαφορετικές συγκεντρώσεις και ότι οι κίνδυνοι που αντιμετωπίζουν δεν πρέπει να είναι κοινοί.

Ωστόσο, η ίση μεταχείριση ανδρών και γυναικών είναι θεμελιώδες δικαίωμα και η Επιτροπή πιστεύει ότι η ελευθερία καθορισμού των τιμολογίων πρέπει να σέβεται το δικαίωμα αυτό. Ο διαχωρισμός ανδρών και γυναικών σε διαφορετικές συγκεντρώσεις έχει ως αποτέλεσμα αδικαιολόγητες διαφορές όσον αφορά τη μεταχείριση και μειονεκτήματα για το ένα ή το άλλο φύλο. Η εν λόγω πρακτική πρέπει να θεωρηθεί διακριτική και, για το λόγο αυτό, ο νομοθέτης θα πρέπει να λάβει μέτρα εναντίον της. Παρόμοια κατάσταση εμφανιζόταν κάποτε συχνά στον τομέα της απασχόλησης: στο παρελθόν ήταν σύνηθες να υποστηρίζουν οι εργοδότες ότι δεν επιθυμούν να προσλάβουν γυναίκες σε ηλικία τεκνοποίησης καθώς υπήρχε κίνδυνος να απουσιάσουν από την εργασία για τις περιόδους της άδειας μητρότητας, αυξάνοντας, κατά τον τρόπο αυτό, την έκθεσή τους σε κινδύνους και συνεπαγόμενα έξοδα. Παρά το γεγονός ότι αυτό είναι, από στατιστική άποψη, ορθό, είναι προφανώς ανεπίτρεπτο από ηθική άποψη ως λόγος για διαφορετική μεταχείριση ανδρών και γυναικών στην αγορά εργασίας και ο νομοθέτης προέβη σε ενέργειες για την απαγόρευση τέτοιου είδους συμπεριφορών. Το ίδιο επιχείρημα ισχύει στον τομέα της ασφάλισης.

Κατά συνέπεια, η Επιτροπή καταλήγει στο συμπέρασμα ότι οι διαφορές μεταχείρισης βάσει αναλογιστικών παραγόντων που έχουν άμεση σχέση με το φύλο δεν είναι συμβατές με την αρχή της ίσης μεταχείρισης και θα έπρεπε να καταργηθούν. Η θέση αυτή είναι σύμφωνη με την απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου στην υπόθεση Coloroll¹², ότι οι διαφορετικές συνεισφορές ανδρών και γυναικών σε επαγγελματικό συνταξιοδοτικό σύστημα συνιστούν διακριτική μεταχείριση.

Η άποψη της Επιτροπής ενισχύεται από την τάση στα κράτη μέλη για αντικατάσταση ή συμπλήρωση των κρατικών παροχών στον τομέα των συντάξεων από την ιδιωτική ασφάλιση και ιδιαίτερα από τις συντάξεις με βάση προσόδους. Σε πολλές περιπτώσεις, οι κυβερνήσεις ενθαρρύνουν το πέρασμα σε ιδιωτικές παροχές μέσω φορολογικών κινήτρων ή ισοδύναμων ρυθμίσεων. Ο νομοθέτης αποφάσισε ότι, στην περίπτωση της θεσπισμένης κοινωνικής ασφάλισης, πρέπει να γίνει σεβαστή η αρχή της ίσης μεταχείρισης. Ωστόσο, η στροφή προς τις ιδιωτικές παροχές υποσκάπτει την αρχή αυτή: η ουδετερότητα όσον αφορά το φύλο στα κρατικά συστήματα κοινωνικής ασφάλισης αντικαθίσταται σταδιακά από τη διαφοροποίηση ανάλογα με το φύλο στην ιδιωτική αγορά, τόσο στο δεύτερο όσο και στον τρίτο άξονα της παροχής συντάξεων. Το γεγονός αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό διότι οι ρυθμίσεις που αποζημιώνουν (κυρίως) τις γυναίκες για τα διάφορα μειονεκτήματα που αντιμετωπίζουν στην αγορά εργασίας – όπως η αναγνώριση των περιόδων απουσίας από την αγορά εργασίας για λόγους φροντίδας παιδιού ή οι παροχές επιζώντος – δεν είναι τόσο συνηθισμένες ή γενναιόδωρες στα συστήματα του δεύτερου και τρίτου άξονα. Επιπροσθέτως, οι αυτοαπασχολούμενοι συχνά δεν έχουν άλλη επιλογή από το να απευθυνθούν στην ιδιωτική αγορά για συνταξιοδοτική κάλυψη. Ο αριθμός των ατόμων στην αυτοαπασχόληση – και μεταξύ αυτών το ποσοστό των γυναικών – αυξάνεται σταθερά.

Όπως διευκρίνισε το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο στην υπόθεση Defrenne II¹³, η ορθή εφαρμογή της ίσης μεταχείρισης δεν απαιτεί μόνον τη συμμόρφωση του δικαίου προς την αρχή αυτή αλλά και τη συμμόρφωση των κανόνων που περιλαμβάνονται σε συλλογικές συμφωνίες και ιδιωτικές συμβάσεις. Οι εξελίξεις στη φύση των συνταξιοδοτικών παροχών καθιστούν

¹² Υπόθεση C-200/91

¹³ Υπόθεση C-43/75

επείγουσα την ανάγκη για δράση όσον αφορά τη θεμελίωση της απαίτησης της ίσης μεταχείρισης των γυναικών και των ανδρών στον τομέα της ιδιωτικής χορήγησης συντάξεων και αναγκαίο αποτέλεσμα της δράσης στον κρατικό τομέα.

Η Επιτροπή αναγνωρίζει, ωστόσο, ότι η σημερινή εκτεταμένη χρήση των παραγόντων αυτών δεν είναι δυνατόν να αλλάξει εν μία νυκτί χωρίς να υπάρξει αναστάτωση και αναταράξεις στην αγορά. Για το λόγο αυτό, η Επιτροπή συμφωνεί ότι ενδέχεται να είναι απαραίτητο να συνεχίσουν οι ασφαλιστικές εταιρείες να λαμβάνουν υπόψη ασφαλιστικά δεδομένα με βάση το φύλο σε ορισμένες περιπτώσεις κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου.

Είναι επίσης σαφές ότι είναι δύσκολο για μεμονωμένες ασφαλιστικές εταιρείες να προβούν σε τιμολόγηση που θα είναι ουδέτερη όσον αφορά το φύλο λαμβάνοντας υπόψη τον ανταγωνισμό με άλλες εταιρείες, καθώς τα μέλη του φύλου που θα αποκομίσει οφέλη από την αλλαγή θα έχουν την τάση να μεταπηδήσουν σε δυσανάλογο βαθμό σε εκείνη την εταιρεία, ενώ αυτά που είναι σε μειονεκτική θέση θα έχουν την τάση να την εγκαταλείψουν, αφήνοντας κατά συνέπεια την εταιρεία με ένα σύνολο κινδύνων που δεν θα μπορεί να καλύψει χωρίς γενική αύξηση των ασφαλιστρών της. Η μεταπήδηση στην ουδέτερη όσον αφορά το φύλο τιμολόγηση πρέπει, για το λόγο αυτό, να αποτελέσει αντικείμενο συντονισμού σε όλη την Ένωση έτσι ώστε να αποφευχθούν βλαβερές πιθανώς στρεβλώσεις του ανταγωνισμού. Μια οδηγία η οποία προβλέπει επαρκή μεταβατική περίοδο, επιτρέπει την πραγματοποίηση του συντονισμού αυτού και δίνει στα κράτη μέλη και τις ασφαλιστικές εταιρείες τη δυνατότητα να υλοποιήσουν τις απαραίτητες προσαρμογές στη νομοθεσία και τις πρακτικές τους. Δίνει ιδίως το περιθώριο στον κλάδο και τις δημόσιες αρχές να συνεργασθούν για τη βελτίωση της αξιοπιστίας του τρόπου ζωής και άλλων κριτηρίων που έχουν πολύ μεγαλύτερο αντίκτυπο απ' ό,τι το φύλο όσον αφορά το προσδόκιμο επιβίωσης. Η χρήση των κριτηρίων αυτών θα καταστήσουν δυνατή την ακριβέστερη αξιολόγηση του κινδύνου από τους ασφαλιστές απ' ό,τι ισχύει σήμερα που ο κλάδος λαμβάνει υπερβολικά υπόψη το φύλο.

Η Επιτροπή ανησυχεί επίσης διότι τόσο οι άνδρες όσο και οι γυναίκες καταναλωτές διαθέτουν ελάχιστες πληροφορίες όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο οι παράγοντες αυτοί λαμβάνονται υπόψη από τις ασφαλιστικές εταιρείες και τον αντίκτυπό τους στο ύψος των ασφαλιστρών ή των συνεισφορών που καλούνται να πληρώσουν για ένα συγκεκριμένο επίπεδο παροχών. Αυτό φαίνεται ότι ισχύει ιδιαίτερα στον τομέα των προσόδων και έχει ιδιαίτερη σημασία στην περίπτωση που, όπως συμβαίνει σε πολλά κράτη μέλη, η ασφάλιση συνταξιοδότησης απομακρύνεται από τα συστήματα προκαθορισμένων παροχών προς τα συστήματα καθορισμένων εισφορών¹⁴. Η Επιτροπή πιστεύει ότι αυτή η έλλειψη διαφάνειας είναι δυνατόν να αποτελεί εμπόδιο στην εφαρμογή του δικαιώματος της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών.

Για το λόγο αυτό, η Επιτροπή προτείνει ότι τα κράτη μέλη πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να επιλέξουν την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης όσον αφορά τη χρήση των αναλογιστικών παραγόντων μετά το πέρας της μεταβατικής περιόδου η οποία θα πρέπει να διαρκεί έξι επιπλέον χρόνια μετά το τέλος της γενικής περιόδου μεταφοράς δύο ετών, φθάνοντας στο σύνολο τα οκτώ έτη για την προσαρμογή των πρακτικών των ασφαλιστικών εταιρειών μετά την έναρξη ισχύος της οδηγίας. Για την ενίσχυση της διαφάνειας στην αγορά, τα κράτη μέλη κατά την περίοδο αυτή θα πρέπει να καταρτίσουν, να δημοσιεύσουν και να ενημερώνουν τακτικά ολοκληρωμένους πίνακες θνησιμότητας και προσδόκιμου επιβίωσης

¹⁴ Σε ένα σύστημα καθορισμένων εισφορών, ο ασφαλισμένος υποχρεώνεται ή ενθαρρύνεται να επενδύσει κεφάλαιο σε προσόδους ως πηγή συνταξιοδοτικού εισοδήματος.

των πληθυσμών τους, από τους οποίους οι ασφαλιστικές εταιρείες θα μπορούν να αντλούν στοιχεία. Σύμφωνα με τις οδηγίες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις ασφάλειες ζωής και τις ασφάλειες γενικών κλάδων, ενδέχεται να καταστεί υποχρεωτικό για τις ασφαλιστικές εταιρείες να γνωστοποιούν ενδεχόμενη χρήση πινάκων με βάση το φύλο στην αρμόδια αρχή του κράτους μέλους στο οποίο έχουν την έδρα τους.

V. ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΤΗΝ ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΑΛΟΓΙΚΟΤΗΤΑ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση προωθεί εδώ και καιρό την ιδέα της παρέμβασης στον τομέα της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στον τομέα της απασχόλησης. Πρόσφατα αποφάσισε ότι η προστασία ενάντια στη διακριτική μεταχείριση λόγω φυλετικής ή εθνικής καταγωγής πρέπει να επεκταθεί σε τομείς εκτός της αγοράς εργασίας, στην εκπαίδευση, την κοινωνική προστασία, την υγειονομική περίθαλψη, τα κοινωνικά πλεονεκτήματα και την πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες που διατίθενται στο κοινό, συμπεριλαμβανομένης της στέγασης, και την παροχή των αγαθών και υπηρεσιών αυτών. Σε αυτό το πλαίσιο, η Ένωση συμφώνησε ότι τα κράτη μέλη που ενεργούν μόνα τους δεν δύνανται να επιτύχουν ένα κοινό υψηλό επίπεδο προστασίας από τη διακριτική μεταχείριση και ότι ο στόχος αυτός μπορεί να επιτευχθεί καλύτερα σε κοινοτικό επίπεδο.

Όσον αφορά το ζήτημα των διακρίσεων λόγω φύλου, ισχύουν παρόμοια επιχειρήματα αναφορικά με την επικουρικότητα. Ακριβώς όπως συνέβη με την οδηγία για τις φυλετικές διακρίσεις, η παρούσα πρόταση οδηγίας αφορά μια σοβαρή ανισότητα που αντιμετωπίζουν εκατομμύρια ευρωπαίοι πολίτες στην καθημερινή τους ζωή. Το ακριβές μέγεθος της διάκρισης είναι δύσκολο να μετρηθεί. Αυτό οφείλεται εν μέρει στο γεγονός ότι, εξ ορισμού, δεν τηρούνται αρχεία καταγγελιών για διακρίσεις λόγω φύλου στα κράτη μέλη που δεν έχουν ειδική νομοθεσία στον τομέα αυτό – η διακριτική μεταχείριση ως παράνομη πράξη κατά της οποίας είναι δυνατόν να κατατεθεί καταγγελία δεν υφίσταται παρά μόνον αφού απαγορευθεί. Προκύπτει ωστόσο σαφώς από την εμπειρία των υφιστάμενων ανεξάρτητων φορέων για την προώθηση της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στα κράτη μέλη ότι, όσον αφορά ζητήματα που έχουν σχέση με αγαθά και υπηρεσίες, ασχολούνται με ένα ευρύ φάσμα υποθέσεων¹⁵. Σε έρευνα του Ευρωβαρόμετρου που πραγματοποιήθηκε το 2002, τα άτομα που δήλωσαν ότι βίωσαν προσωπικά διακριτική μεταχείριση λόγω φύλου στον τομέα των αγαθών και των υπηρεσιών αντιστοιχούσαν σε μόλις λιγότερο από το ένα τέταρτο των διακρίσεων που αναφέρθηκαν στον εν λόγω τομέα σε όλους τους λόγους που καλύφθηκαν από την έρευνα¹⁶. Στα κράτη μέλη όπου δεν υφίσταται σχετική νομοθεσία, μπορεί να δει κανείς ότι οι καταγγελίες στον τομέα αυτό αποτελούν σημαντικό ποσοστό των καταγγελιών που εξετάζουν οι σχετικοί ειδικοί φορείς. Στην Ιρλανδία, για παράδειγμα, το 25% των περιπτώσεων διακρίσεων λόγω φύλου τις οποίες εξέτασε κατά τη διάρκεια του 2003 το γραφείο του διευθυντή ερευνών ισότητας (Director of Equality Investigations) αφορούσαν αγαθά και

¹⁵ Για παράδειγμα: η άρνηση χορήγησης ενυπόθηκης πίστωσης σε εγκύους· η άρνηση να αναγραφεί πρώτο το όνομα της γυναίκας σε κοινούς λογαριασμούς (με την επακόλουθη επιβολή διακρίσεων όσον αφορά το δικαίωμα σε παροχές όπως η επιλογή μετοχών, που συχνά περιορίζονται μόνον στον κάτοχο του οποίου το όνομα αναγράφεται πρώτο)· η άρνηση χορήγησης δανείων σε άτομα με μερική απασχόληση (έμμεσα διακριτική μεταχείριση με βάση την πάγια νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου καθώς η πλειονότητα των μερικώς απασχολούμενων είναι γυναίκες· η απαίτηση να διαθέτει η γυναίκα εγγυητή για δάνειο, ενώ για έναν άνδρα με παρόμοια κατάταξη πιστοληπτικής ικανότητας δεν θα ίσχυε η προϋπόθεση αυτή· η σεξουαλική παρενόχληση από ιδιοκτήτες· η διαφορετική μεταχείριση ανδρών και γυναικών σε συστήματα ασφάλισης.

¹⁶ Άλλοι λόγοι ήταν η φυλετική ή εθνική καταγωγή, η θρησκεία ή οι πεποιθήσεις, η αναπηρία, η ηλικία και ο γενετήσιος προσανατολισμός.

υπηρεσίες (με το εναπομείναν 75% να αφορά διάφορες πτυχές της απασχόλησης). Στις Κάτω Χώρες, οι καταγγελίες για άνιση μεταχείριση λόγω φύλου στον τομέα των αγαθών και των υπηρεσιών ανήλθε σε ποσοστό λίγο μεγαλύτερο του 10% των υποθέσεων που εξέτασε η επιτροπή ίσης μεταχείρισης το 2002. Είναι σαφές, κατά συνέπεια, ότι η ευρωπαϊκή νομοθεσία στον τομέα αυτό θα καλύψει τις ανάγκες των κρατών μελών που δεν διαθέτουν επί του παρόντος ειδική νομοθεσία σχετικά με την ίση μεταχείριση όσον αφορά την πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες, και οι οποίες (ανάγκες) δεν έχουν στο παρελθόν αντιμετωπισθεί.

Στην περίπτωση των ασφαλιστικών δεδομένων με βάση το φύλο, είναι σαφές ότι υπάρχουν μεγάλες διαφορές σε μεγάλα τμήματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ότι ο αντίκτυπός τους είναι σημαντικός. Χωρίς την παρέμβαση της Ένωσης, ο αντίκτυπος αυτών των διαφορετικών κανόνων θα αυξηθεί ως αποτέλεσμα της τάσης στα κράτη μέλη για απομάκρυνση από τις κρατικές παροχές στις ιδιωτικές παροχές στο τομέα των συντάξεων και άλλους συναφείς τομείς. Οι ανισότητες αυτές μπορούν να αντιμετωπισθούν συνολικά μόνον μέσω ενεργειών σε ευρωπαϊκό επίπεδο για τους ακόλουθους λόγους.

Το δικαίωμα στην ίση μεταχείριση είναι θεμελιώδες για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Προκειμένου να εξασφαλισθεί η προστασία του δικαιώματος αυτού σε ένα ελάχιστο κοινό επίπεδο σε όλη την Ένωση απαιτείται συντονισμένη δράση. Όπως συνέβη με προηγούμενες δράσεις της Κοινότητας για την αντιμετώπιση συγκεκριμένων προβλημάτων διάκρισης, αυτό επιτυγχάνεται καλύτερα με το συντονισμό της νομικής προστασίας που παρέχουν όλα τα κράτη μέλη.

Ορισμένα κράτη μέλη έχουν ήδη εφαρμόσει την αρχή της ίσης μεταχείρισης όσον αφορά την πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες στην εθνική τους νομοθεσία, αλλά αυτό έχει γίνει με πολύ διαφορετικούς τρόπους. Δεδομένων των διαφορών και ορισμένων κενών στην προστασία μέσω εθνικών νόμων σχετικά με την ίση μεταχείριση ανδρών και γυναικών όσον αφορά την πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες και την παροχή αυτών, η προτεινόμενη οδηγία θα διασφαλίσει την κοινή και αποτελεσματική εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης στο σύνολο της επικράτειας του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (βλ. παρακάτω). Θεσπίζει γενικές αρχές κοινής προστασίας από τις διακρίσεις λόγω φύλου, της οποίας θα απολαύουν οι πολίτες όλης της Ένωσης, ενισχύοντας και συμπληρώνοντας την προστασία που προβλέπεται επί του παρόντος στα κράτη μέλη είτε μέσω της διεύρυνσης του υλικού πεδίου εφαρμογής της προστασίας αυτής είτε μέσω της παροχής ή ενίσχυσης της πρόσβασης σε μέσα έννομης προστασίας. Κατ' αυτόν τον τρόπο, θα ενισχύσει τις θεμελιώδεις αρχές επάνω στις οποίες βασίζεται η Ένωση – την ισότητα ανδρών και γυναικών, την ελευθερία, τη δημοκρατία, το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών και το κράτος δικαίου. Θα συμβάλει επίσης στην ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής εξασφαλίζοντας ότι τα άτομα σε όλα τα κράτη μέλη θα απολαύουν ενός βασικού επιπέδου προστασίας από τις διακρίσεις λόγω φύλου, με συγκρίσιμα δικαιώματα όσον αφορά τα μέσα έννομης προστασίας. Με τη θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων, η πρόταση αφήνει στα κράτη μέλη ευρύ περιθώριο ελιγμών για τους σκοπούς της επίτευξης του στόχου της και, ιδιαίτερα, επιτρέπει σε αυτά που διαθέτουν υψηλότερο ή ευρύτερο επίπεδο προστασίας των πολιτών να διατηρήσουν το επίπεδο αυτό. Μια οδηγία που επιτρέπει επαρκή ευελιξία στα κράτη μέλη όσον αφορά τον τρόπο παροχής της προστασίας αυτής από πρακτική άποψη, είναι το κατάλληλο μέσο, όπως αποδεικνύεται και από προηγούμενες περιπτώσεις.

Όπως σημειώθηκε στην αιτιολογική έκθεση που προηγήθηκε, είναι δύσκολο για μεμονωμένες εταιρείες να εφαρμόσουν ίδια ασφάλιστρα και για τα δύο φύλα σε ορισμένες αγορές χωρίς να εκτεθούν στον κίνδυνο τα μέλη του ενός ή του άλλου φύλου είτε να απομακρυνθούν είτε να στραφούν προς τα προϊόντα τους σε δυσανάλογο βαθμό, πράγμα που θα δημιουργούσε ανισορροπίες. Το ίδιο ισχύει για τα μεμονωμένα κράτη μέλη στο πλαίσιο

της ενιαίας αγοράς στο τομέα της ασφάλισης, όπου η απαίτηση ενός κράτους μέλους για την καθιέρωση ιδίων τιμολογίων για άνδρες και γυναίκες θα μπορούσε να εκθέσει τους ασφαλιστές του σε άνισο ανταγωνισμό από τις επιχειρήσεις των άλλων κρατών μελών. Προκειμένου να αποφευχθεί ο κίνδυνος αυτός, είναι απαραίτητο να υπάρξει συντονισμός της μετάβασης προς μια ίση προσέγγιση των δύο φύλων στο σύνολο της Ένωσης. Μια κοινοτική νομοθεσία που καθορίζει τους γενικούς στόχους αλλά εναποθέτει την ακριβή εφαρμογή τους στα κράτη μέλη είναι ο καλύτερος τρόπος επίτευξης της πλήρους εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης αποφεύγοντας παράλληλα τον κίνδυνο στρέβλωσης του ανταγωνισμού.

Ωστόσο, η δράση σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν θα πρέπει να υπερβεί τα όρια που απαιτούνται για την εκπλήρωση του προς επίτευξη στόχου. Η Ένωση δεν πρέπει μόνον να περιορισθεί στη συμφωνία των γενικών αρχών, θα πρέπει επίσης να εφαρμόζει τις αρχές αυτές μόνον στους τομείς που είναι πεπεισμένη ότι παρουσιάζουν προβλήματα τα οποία πρέπει να επιλυθούν και τα οποία μπορούν να επιλυθούν με τις προτεινόμενες ενέργειες. Στην περίπτωση αυτή, η Επιτροπή αποφάσισε να προτείνει μια οδηγία που θα επικεντρώνεται με σαφή τρόπο σε ένα τομέα – τα αγαθά και τις υπηρεσίες – στον οποίο υπάρχουν αποδείξεις για την ύπαρξη διακριτικής μεταχείρισης και στον οποίο η προηγούμενη κοινοτική δράση (ιδιαίτερα η οδηγία 2000/43/ΕΚ του Συμβουλίου) έδειξε ότι ενδείκνυται η νομοθετική αντιμετώπιση. Η Επιτροπή αποφάσισε να μην εντυφήσει σε άλλους τομείς λόγω του ότι στους τομείς αυτούς είτε οι αποδείξεις δεν ήταν τόσο σαφείς είτε δεν ήταν τόσο προφανές ότι οι δυσκολίες θα ήταν δυνατόν να αντιμετωπισθούν με νομοθετικά μέσα.

VI ΚΑΤ' ΑΡΘΡΟ ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ

Δομή

Η δομή της πρότασης οδηγίας μοιάζει σε μεγάλο βαθμό με εκείνη των ήδη υφιστάμενων οδηγιών βάσει του άρθρου 13 της συνθήκης ΕΚ, ιδίως με την οδηγία 2000/43/ΕΚ περί εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσώπων ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής τους καταγωγής. Περιλαμβάνει τέσσερα κεφάλαια:

- Κεφάλαιο I – Γενικές διατάξεις
- Κεφάλαιο II – Ένδικα μέσα και επιβολή του δικαίου
- Κεφάλαιο III – Οργανισμοί για την προώθηση της ίσης μεταχείρισης
- Κεφάλαιο IV – Τελικές διατάξεις

Γενικές αρχές

Η πρόταση οδηγίας περιλαμβάνει ορισμούς των εννοιών των άμεσων και έμμεσων διακρίσεων, της παρενόχλησης και της σεξουαλικής παρενόχλησης (οι οποίοι είναι ίδιοι με τους ορισμούς που εγκρίθηκαν πρόσφατα στην οδηγία 2002/73¹⁷ που τροποποιεί την οδηγία 76/207/ΕΟΚ περί της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών, όσον αφορά την πρόσβαση σε απασχόληση, την επαγγελματική εκπαίδευση και προώθηση και τις συνθήκες εργασίας).

¹⁷ Οδηγία 2002/73/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Σεπτεμβρίου 2002, για την τροποποίηση της οδηγίας 76/207/ΕΟΚ περί της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών όσον αφορά την πρόσβαση στην απασχόληση, στην επαγγελματική εκπαίδευση και προώθηση και τις συνθήκες εργασίας, ΕΕ L 269 της 5.10.2002, σ. 0015-0020.

Επιπλέον, θα πρέπει επίσης να επιτρέπεται η διατήρηση και η λήψη ειδικών μέτρων από τα κράτη μέλη σε συγκεκριμένους τομείς, έτσι ώστε να αντισταθμίζεται το βάρος των συσσωρευμένων μειονεκτημάτων λόγω φύλου που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες ή οι άνδρες.

Καθ'ύλην πεδίο εφαρμογής της οδηγίας

Η πρόταση οδηγίας εφαρμόζει την αρχή της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στους τομείς της παροχής αγαθών και υπηρεσιών που είναι διαθέσιμα στο κοινό και της πρόσβασης σε αυτά, συμπεριλαμβανομένης της στέγασης. Από αυτή την άποψη, η οδηγία υιοθετεί την ίδια προσέγγιση στον συγκεκριμένο τομέα με την οδηγία 2000/43/EK του Συμβουλίου. Η αιτιολόγηση της κάλυψης του τομέα αυτού παρατέθηκε ανωτέρω.

Ένδικα βοηθήματα και εφαρμογή του δικαίου

Η προσέγγιση που υιοθετεί η πρόταση οδηγίας συνάδει με την προσέγγιση της οδηγίας 2000/43/EK του Συμβουλίου περί εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσώπων ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής τους καταγωγής και της οδηγίας 76/207/ΕΟΚ περί της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως ανδρών και γυναικών, όσον αφορά την πρόσβαση στην απασχόληση, την επαγγελματική εκπαίδευση και προώθηση και τις συνθήκες εργασίας, όπως τροποποιήθηκε από την οδηγία 2002/73/EK, ιδίως όσον αφορά:

- την καθιέρωση δικαστικών ή/και διοικητικών διαδικασιών οι οποίες να προβλέπουν επαρκείς κυρώσεις
- το βάρος της απόδειξης το οποίο μεταφέρεται στον εναγόμενο
- την προστασία των θυμάτων και των μαρτύρων από τους κινδύνους αντιποίνων
- την προώθηση του διαλόγου με μη κυβερνητικές οργανώσεις.

Κεφάλαιο I: Γενικές διατάξεις

Το παρόν κεφάλαιο περιέχει πέντε άρθρα.

Άρθρο 1

Σε αυτό το άρθρο περιγράφεται το αντικείμενο και το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας: πρόκειται για την καθιέρωση πλαισίου για την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω φύλου κατά την παροχή αγαθών και υπηρεσιών και την πρόσβαση σε αυτά, με σκοπό να εφαρμοστεί ουσιαστικά στα κράτη μέλη η αρχή της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών.

Σύμφωνα με το εν λόγω άρθρο, τα κράτη μέλη οφείλουν να λάβουν τα αναγκαία μέτρα για να εφαρμόσουν την αρχή της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στους τομείς της παροχής αγαθών και υπηρεσιών που είναι διαθέσιμα στο κοινό και της πρόσβασης σε αυτά, συμπεριλαμβανομένης της στέγασης. Η οδηγία δεν ισχύει για τις συναλλαγές που πραγματοποιούνται σε καθαρά ιδιωτικό πλαίσιο, όπως για παράδειγμα την ενοικίαση εξοχικής κατοικίας σε μέλος της οικογένειας ή την ενοικίαση δωματίου σε ιδιωτική κατοικία. Κατ'αυτόν τον τρόπο, τα αγαθά και οι υπηρεσίες έχουν την ίδια έννοια όπως και στην οδηγία 2000/43/EK του Συμβουλίου και πρέπει να περιορίζονται σε εκείνα που κανονικά παρέχονται έναντι αμοιβής.

Συνεπώς, στην έννοια των αγαθών και των υπηρεσιών που είναι διαθέσιμα στο κοινό πρέπει να περιλαμβάνονται τα εξής:

- η πρόσβαση σε χώρους στους οποίους επιτρέπεται η είσοδος στο κοινό·
- όλα τα είδη στέγασης, συμπεριλαμβανομένης της ενοικίασης κατοικίας και της διανυκτέρευσης σε ξενοδοχεία·
- υπηρεσίες όπως οι τραπεζικές, ασφαλιστικές και άλλες χρηματοοικονομικές υπηρεσίες·
- οι μεταφορές· και
- οι υπηρεσίες οποιουδήποτε επαγγελματία.

Ορισμένα αγαθά και υπηρεσίες έχουν σχεδιαστεί ειδικά για χρήση από τα μέλη του ενός φύλου (π.χ. μαθήματα κολύμβησης σε πισίνα μόνον για γυναίκες ή για άνδρες, ή ιδιωτικές λέσχες με μέλη αποκλειστικά γυναίκες ή άνδρες). Σε άλλες περιπτώσεις, οι ίδιες επαγγελματικές δεξιότητες μπορούν να ασκηθούν διαφορετικά ανάλογα με το φύλο του πελάτη. Η οδηγία δεν θα πρέπει να ασχοληθεί με τέτοιου είδους διαφορές, όπου οι άνδρες και οι γυναίκες δεν βρίσκονται σε συγκρίσιμη κατάσταση. Για να αποφύγει ακατάλληλες ερμηνείες της απαγόρευσης των διακρίσεων, το άρθρο καθιστά σαφές το γεγονός ότι η οδηγία δεν αποκλείει τις διαφορές στη μεταχείριση όταν αυτές βασίζονται σε αγαθά ή υπηρεσίες που προορίζονται αποκλειστικά ή πρώτιστα για τα μέλη του ενός ή του άλλου φύλου ή σε δεξιότητες που ασκούνται διαφορετικά ανάλογα με το φύλο.

Συνεπώς, για να αποφευχθεί η σύγκρουση με άλλες θεμελιώδεις ελευθερίες όπως η ελευθερία και ο πλουραλισμός των μέσων μαζικής ενημέρωσης, στο άρθρο 1 διευκρινίζεται ότι οι εν λόγω διατάξεις δεν ισχύουν για το περιεχόμενο των μέσων μαζικής ενημέρωσης και της διαφήμισης. Ακόμα, η οδηγία δεν εφαρμόζεται στην εκπαίδευση, η οποία ήδη καλύπτεται σε μεγάλο βαθμό από την υπάρχουσα κοινοτική νομοθεσία.

Άρθρο 2

Στην παράγραφο 1 ορίζονται οι έννοιες των άμεσων διακρίσεων, των έμμεσων διακρίσεων, της παρενόχλησης λόγω φύλου και της σεξουαλικής παρενόχλησης. Οι ορισμοί αυτοί αντλούνται από την υπάρχουσα κοινοτική νομοθεσία και δεν παρεκκλίνουν καθόλου από τις προσεγγίσεις που έχουν υιοθετηθεί στο παρελθόν. Οι έννοιες των άμεσων και έμμεσων διακρίσεων και της παρενόχλησης, τόσο λόγω φύλου όσο και σεξουαλικής, είναι, τηρουμένων των αναλογιών, οι ίδιες με τις έννοιες που περιέχονται στις ήδη εκδοθείσες οδηγίες 2000/43/EK και 2000/78/EK καθώς και στην οδηγία 76/207/EK περί της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών, όσον αφορά την πρόσβαση σε απασχόληση, την επαγγελματική εκπαίδευση και προώθηση και τις συνθήκες εργασίας, όπως αυτή τροποποιήθηκε από την οδηγία 2002/73/EK.

Πράγματι η παρενόχληση λόγω φύλου και η σεξουαλική παρενόχληση δεν παρατηρούνται μόνον στο χώρο εργασίας αλλά και σε άλλους τομείς της ζωής του ατόμου, συμπεριλαμβανομένου του πλαισίου της παροχής αγαθών και υπηρεσιών. Όπως και στην οδηγία 76/207/ΕΟΚ, οι δύο αυτές έννοιες ορίζονται ξεχωριστά, λόγω του ότι αποτελούν ξεχωριστά φαινόμενα. Η παρενόχληση λόγω φύλου έγκειται στη δυσμενή μεταχείριση ενός ατόμου σε σχέση με το φύλο του, παρότι δεν είναι απαραίτητα σεξουαλικής φύσης (για παράδειγμα, τα συνεχή υποτιμητικά σχόλια ενός άνδρα υπαλλήλου για τη γυναικεία πελατεία). Η σεξουαλική παρενόχληση συνίσταται στην ανεπιθύμητη συμπεριφορά, με λόγια και με πράξεις σεξουαλικού χαρακτήρα. Τα παραδείγματα σε αυτόν τον τομέα περιλαμβάνουν την παρενόχληση των ενοικιαστριών από τους ιδιοκτήτες της κατοικίας όπου διαμένουν, ή την παρενόχληση εμπορικών αντιπροσώπων από τους υπευθύνους αγορών των

επιχειρήσεων, οι οποίοι π.χ. μπορούν να ζητήσουν σεξουαλικά ανταλλάγματα για την ανάθεση συμβάσεων.

Στην παράγραφο 2 αναφέρεται ότι η ενθάρρυνση των διακρίσεων θεωρείται και αυτή ως διάκριση. Παρόμοια διάταξη περιλαμβάνεται ήδη στις υπάρχουσες οδηγίες 2000/43/EK και 2000/78/EK που βασίζονται στο άρθρο 13 EK και στην οδηγία 2002/73/EK για την τροποποίηση της οδηγίας 76/207/ΕΟΚ περί της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισεως ανδρών και γυναικών όσον αφορά την πρόσβαση στην απασχόληση, στην επαγγελματική εκπαίδευση και προώθηση και τις συνθήκες εργασίας. Η Επιτροπή προτείνει τη χρήση του όρου "ενθάρρυνση" αντί για τον όρο "εντολή" του αγγλικού κειμένου, έτσι ώστε να εναρμονιστούν οι έννοιες των διαφόρων γλωσσικών εκδοχών.

Άρθρο 3

Σε αυτό το άρθρο εξηγείται η σημασία που έχει η εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης. Για τον σκοπό αυτόν, στο εν λόγω άρθρο χρησιμοποιούνται οι ίδιοι όροι με εκείνους της οδηγίας 2002/73/EK για την τροποποίηση της οδηγία 76/207/ΕΟΚ. Διευκρινίζεται ότι η αρχή της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών σημαίνει ότι δεν πρέπει να υπάρχουν άμεσες διακρίσεις λόγω φύλου, συμπεριλαμβανομένης της δυσμενούς μεταχείρισης των γυναικών για λόγους εγκυμοσύνης και μητρότητας, ούτε έμμεσες διακρίσεις λόγω φύλου. Στο πλαίσιο αυτό, όπως και στην προηγούμενη οδηγία, η παρενόχληση και η σεξουαλική παρενόχληση πρέπει επίσης να εκλαμβάνονται ως διακρίσεις λόγω φύλου.

Άρθρο 4

Το άρθρο αυτό καθιστά σαφές ότι η αρχή της ίσης μεταχείρισης πρέπει να εφαρμόζεται στη χρήση αναλογιστικών παραγόντων με βάση το φύλο κατά τον υπολογισμό των ασφαλιστρών και των παροχών στον ασφαλιστικό και σε συναφείς κλάδους. Στην περίπτωση αυτή, η οδηγία ισχύει μόνον για τις νέες συναλλαγές που πραγματοποιούνται ύστερα από την ημερομηνία μεταφοράς.

Επιπλέον, για να αποφευχθούν οι άσκοπες απότομες προσαρμογές της αγοράς στον κλάδο των ασφαλίσεων, το άρθρο δίνει τη δυνατότητα στα κράτη μέλη να παρατείνουν τη χρονική περίοδο της μεταφοράς των διατάξεων που συνδέονται με τα αναλογιστικά δεδομένα υπολογισμού. Εάν τα κράτη μέλη επιλέξουν αυτή τη δυνατότητα, ενημερώνουν σχετικά την Επιτροπή και προωθούν τη διαφάνεια στην αγορά, με τη συλλογή, τη δημοσίευση και την ενημέρωση συγκεντρωτικών πινάκων για το προσδόκιμο επιβίωσης ανδρών και γυναικών.

Άρθρο 5

Βάσει του προτύπου της οδηγίας 2000/43/EK του Συμβουλίου, η παράγραφος 2 του παρόντος άρθρου επιβεβαιώνει ότι τα κράτη μέλη μπορούν να διατηρήσουν ή να εισαγάγουν ειδικά μέτρα έτσι ώστε να αντισταθμιστούν ορισμένα μειονεκτήματα που συσσωρεύουν τα άτομα και των δύο φύλων στον τομέα των αγαθών και των υπηρεσιών. Πρέπει να καταδειχθεί ότι αυτού του είδους τα μέτρα είναι αναγκαία, ότι εστιάζονται στην υπερνίκηση ενός συγκεκριμένου μειονεκτήματος και να έχουν περιορισμένη χρονική διάρκεια, εφόσον δεν θα ισχύουν για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα από όσο είναι αναγκαίο για την αντιμετώπιση του προσδιορισθέντος προβλήματος. Για παράδειγμα, παραδοσιακά οι γυναίκες αντιμετώπιζαν περισσότερα προβλήματα κατά την έναρξη μιας επιχειρηματικής δραστηριότητας, λόγω διαφόρων παραγόντων, συμπεριλαμβανομένης της δυσκολίας να συγκεντρώσουν επιχειρηματικό κεφάλαιο και να δεχθούν υποστήριξη για την ανάπτυξη επιχειρηματικών ιδεών. Παρότι η εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ενδέχεται να βοηθήσει την

κατάσταση αυτή, δεν υπάρχουν πολλές πιθανότητες να αρκέσει από μόνη της για την υπερνίκηση του συσσωρευμένου μειονεκτήματος που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες στον τομέα αυτόν. Μία μέθοδος για να αντιμετωπιστεί αυτή η κατάσταση συνίσταται στη χορήγηση ειδικών δανείων για τις γυναίκες-επιχειρηματίες, με ειδικά επιτόκια ή όρους, καθώς και στην παροχή επιπλέον επιχειρησιακής υποστήριξης και συμβουλευτικών υπηρεσιών στις γυναίκες-επιχειρηματίες. Στη συνέχεια αυτό το πλαίσιο υποστήριξης ενθαρρύνει άλλους επενδυτές να συμβάλουν με τα δικά τους κεφάλαια, βοηθώντας έτσι να υπερνικηθούν οι ιστορικές δυσκολίες που συνδέονται με το φύλο. Σε διάφορα κράτη μέλη παρέχονται ειδικές υπηρεσίες σε γυναίκες-επιχειρηματίες και τουλάχιστον σε ένα από αυτά υπάρχουν ειδικές τράπεζες ή δανειοδοτικές ρυθμίσεις ειδικά για τον σκοπό αυτό. Η Επιτροπή πιστεύει ότι η παρούσα οδηγία δεν θα πρέπει να απαγορεύσει τη δυνατότητα λήψης παρόμοιων μέτρων στα κράτη μέλη· συνεπώς είναι αναγκαίο να περιλαμβάνει μια τέτοια δυνατότητα, βάσει της οποίας τα κράτη μέλη να μπορούν να επιλέξουν την παρέκκλιση αυτή από την αρχή της ίσης μεταχείρισης.

Αυτό το άρθρο είναι αναγκαίο προκειμένου να αποφευχθεί το ανεπιθύμητο αποτέλεσμα της απαγόρευσης θετικών ενεργειών στον τομέα της πρόσβασης σε αγαθά και υπηρεσίες, οι οποίες ήδη υπάρχουν, όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω. Ακόμα, η απουσία αυτού του άρθρου θα εμπόδιζε την ανταπόκριση σε νέες ανάγκες για θετική δράση που ενδέχεται να εμφανιστούν στο μέλλον.

Άρθρο 6

Οι παράγραφοι 1 και 2 αποτελούν τυποποιημένες διατάξεις. Η παράγραφος 1 καθιστά σαφές το γεγονός ότι τα κράτη μέλη μπορούν να διαθέτουν νομοθεσία η οποία να προβλέπει υψηλότερο επίπεδο προστασίας από εκείνο που εγγυάται η παρούσα οδηγία. Η παράγραφος 2 προβλέπει ότι όταν τα κράτη μέλη θα θέσουν σε εφαρμογή την οδηγία δεν θα υπάρξει μείωση του επιπέδου προστασίας από τις διακρίσεις που εξασφαλίζεται ήδη από αυτά .

Κεφάλαιο II: Ένδικα βοηθήματα και εφαρμογή του δικαίου

Αυτό το κεφάλαιο έχει τέσσερα άρθρα και αφορά δύο κύριες προϋποθέσεις για να είναι αποτελεσματική η νομοθεσία κατά των διακρίσεων: το δικαίωμα των θυμάτων σε ατομική προσφυγή κατά του προσώπου ή του οργανισμού που διέπραξε τη διάκριση και η ύπαρξη ενός κατάλληλου μηχανισμού σε κάθε κράτος μέλος που θα εξασφαλίζει επαρκή επίπεδα εφαρμογής του δικαίου. Χρησιμοποιεί διατάξεις όμοιες με εκείνες των προηγούμενων οδηγιών βάσει του άρθρου 13.

Άρθρο 7

Το άρθρο 7 αφορά τις διαδικασίες (πρόσβαση στη δικαιοσύνη) που πρέπει να επιτρέπουν την εκτέλεση των υποχρεώσεων που προκύπτουν από την παρούσα οδηγία. Συγκεκριμένα, παρέχει στα άτομα που θεωρούν ότι υπέπεσαν θύματα διακρίσεων, τη δυνατότητα διεκδίκησης των αιτημάτων τους μέσω διοικητικής και/ή δικαστικής διαδικασίας, ώστε να ασκηθεί το δικαίωμά τους για ίση μεταχείριση.

Όπως και με τις προηγούμενες οδηγίες περί διακρίσεων, το δικαίωμα αντίκρουσης της διακριτικής μεταχείρισης θα πρέπει να επεκτείνεται και στις καταστάσεις όπου η σχέση μεταξύ των μερών έχει λήξει. Ωστόσο η οδηγία δεν θα πρέπει να έχει αναδρομική ισχύ αλλά να εφαρμόζεται σε τέτοιες σχέσεις μόνον από την ημερομηνία έναρξης ισχύος της. Οι εθνικές διατάξεις σχετικά με τις προθεσμίες προσφυγής δεν τροποποιούνται από αυτό το άρθρο.

Το δικαίωμα νομικής προστασίας ενισχύεται περαιτέρω με τη δυνατότητα ενάσκησης των δικαιωμάτων αυτών από οργανώσεις που εκπροσωπούν το θύμα.

Άρθρο 8

Αυτό το άρθρο αποτελεί τυποποιημένη διάταξη της κοινοτικής νομοθεσίας κατά των διακρίσεων. Η διατύπωση βασίζεται στο κείμενο του άρθρου 4 της οδηγίας 97/80/EΚ του Συμβουλίου¹⁸ σχετικά με το βάρος απόδειξης σε περίπτωση διακριτικής μεταχείρισης λόγω φύλου και στα αντίστοιχα άρθρα των προηγούμενων οδηγιών βάσει του άρθρου 13, ιδίως της οδηγίας 2000/43/EΚ. Η Επιτροπή προτείνει το βάρος της απόδειξης να μεταφερθεί στον εναγόμενο, από τη στιγμή που ο ενάγων έχει προσκομίσει αποδείξεις ενώπιον του δικαστηρίου ή άλλου οργάνου, από τις οποίες συνάγεται ότι έχουν διαπραχθεί διακρίσεις. Όπως και στις προηγούμενες οδηγίες, και για να υπάρξει συμμόρφωση με τις διατάξεις της ευρωπαϊκής σύμβασης για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών, η μεταφορά αυτή του βάρους της απόδειξης δεν εφαρμόζεται στις περιπτώσεις όπου χρησιμοποιείται το ποινικό δίκαιο για την εκδίκαση καταγγελιών για διακρίσεις.

Όπως και στις προηγούμενες προτάσεις της, η Επιτροπή δεν περιέλαβε τη διάταξη που εισήγαγε το Συμβούλιο στις προηγούμενες οδηγίες, σύμφωνα με την οποία τα κράτη μέλη δεν υποχρεούνται να εφαρμόσουν τη μεταφορά του βάρους της απόδειξης στις διαδικασίες όπου είναι ευθύνη του δικαστηρίου ή του αρμόδιου οργάνου να ερευνήσει τα γεγονότα της υπόθεσης. Η Επιτροπή σημειώνει ότι επικρατεί μεγάλη σύγχυση σχετικά με το νόημα της διάταξης αυτής και φρονεί ότι η προσθήκη της θα υποβιβάσει την ασφάλεια δικαίου του άρθρου στο σύνολό του.

Άρθρο 9

Πρέπει να υπάρχει αποτελεσματική νομική προστασία των θυμάτων διακρίσεων λόγω φύλου καθώς και των μαρτύρων από τυχόν αντίποινα από μέρους των ατόμων που παρέχουν τα αγαθά ή τις υπηρεσίες. Ο κίνδυνος αντιποίνων σε ορισμένες περιπτώσεις μπορεί να αποτρέψει τα θύματα και τους μάρτυρες από την άσκηση των δικαιωμάτων τους.

Άρθρο 10

Σκοπός αυτής της διάταξης είναι η προώθηση του διαλόγου μεταξύ των αρμόδιων δημόσιων αρχών και των μη κυβερνητικών οργανώσεων οι οποίες έχουν νόμιμο συμφέρον να συμβάλουν στην καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω φύλου με σκοπό την προώθηση αρχής της ίσης μεταχείρισης. Παρόμοια διάταξη περιέχεται στην κοινοτική νομοθεσία που αφορά τις διακρίσεις λόγω φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής.

Κεφάλαιο III: Οργανισμοί για την προώθηση της ίσης μεταχείρισης – Άρθρο 11

Αυτό το κεφάλαιο περιέχει μόνο ένα άρθρο που αφορά την ανάθεση σε οργανισμούς, σε εθνικό επίπεδο, την προώθηση της ίσης μεταχείρισης στους τομείς που καλύπτει η οδηγία. Επαναλαμβάνει τις διατάξεις της οδηγίας 2000/43/EΚ στο βαθμό που αυτές ασχολούνται με την παροχή αγαθών και υπηρεσιών και την πρόσβαση σε αυτά, και στηρίζεται στην αντίστοιχη διάταξη της οδηγίας 2002/73/EΚ, όπου ζητείται από τα κράτη μέλη να ορίσουν φορείς για την προώθηση της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στην αγορά εργασίας.

¹⁸ <RED>Οδηγία 97/80/EΚ του Συμβουλίου, της 15ης Δεκεμβρίου 1997, σχετικά με το βάρος απόδειξης σε περίπτωση διακριτικής μεταχείρισης λόγω φύλου, ΕΕ L 014 της 20/01/1998.</RED>

Το άρθρο αυτό προβλέπει ένα πλαίσιο το οποίο μπορεί να εφαρμοστεί σε ανεξάρτητους οργανισμούς σε εθνικό επίπεδο, που θα συμβάλουν στην προώθηση της αρχής της ισότητας. Τα κράτη μέλη μπορούν να αποφασίσουν ότι οι εν λόγω οργανισμοί θα είναι οι ίδιοι με εκείνους που προβλέπονται στον τομέα της αγοράς εργασίας δυνάμει της οδηγίας 2002/73/EK του Συμβουλίου, και στην περίπτωση αυτή, ότι θα λειτουργούν σε περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο, με την προϋπόθεση ότι καλύπτεται όλη η επικράτειά τους με τέτοιου είδους ρυθμίσεις.

Η πρόταση οδηγίας ορίζει ένα ορισμένο αριθμό απαιτήσεων για αυτούς τους οργανισμούς στα κράτη μέλη. Τα κράτη μέλη μπορούν να αποφασίσουν για τη δομή και τη λειτουργία αυτών των οργανισμών σύμφωνα με τις νομικές παραδόσεις τους και τις πολιτικές τους επιλογές.

Κεφάλαιο IV: Τελικές διατάξεις

Οι τέσσερις διατάξεις του κεφαλαίου V είναι τυποποιημένες διατάξεις που περιέχονται σε πολυάριθμες κοινοτικές οδηγίες.

Άρθρο 12

Αυτό το άρθρο αποτελεί κλασική διάταξη, που περιλαμβάνεται σε όλα τα προηγούμενα κοινοτικά νομοθετικά μέσα για την καταπολέμηση των διακρίσεων και αφορά τη συμμόρφωση των κρατών μελών με την οδηγία. Η ίση μεταχείριση συνεπάγεται την εξάλειψη όλων των διακρίσεων που προκύπτουν από οποιαδήποτε νομοθετική, κανονιστική ή διοικητική διάταξη και κατά συνέπεια η οδηγία απαιτεί από τα κράτη μέλη να καταργήσουν οποιοσδήποτε τέτοιες διατάξεις. Όπως ίσχυε και στην ήδη υπάρχουσα νομοθεσία, η οδηγία απαιτεί επίσης οποιοσδήποτε διατάξεις αντίθετες με την αρχή της ίσης μεταχείρισης να ακυρώνονται ή να τροποποιούνται, ή να μπορούν να ακυρωθούν εάν προσβληθούν ενώπιον της δικαιοσύνης.

Άρθρο 13

Αυτό το άρθρο αποτελεί τυποποιημένη διάταξη που ασχολείται με τις κυρώσεις για την παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχείρισης. Χρησιμοποιεί διατάξεις όμοιες με εκείνες των προηγούμενων οδηγιών βάσει του άρθρου 13.

Άρθρο 14

Πρόκειται για τυποποιημένη διάταξη σχετικά με την ανάγκη διαφάνειας, εφόσον ασχολείται με την ενημέρωση των ενδιαφερόμενων ατόμων σχετικά με τις διατάξεις στον τομέα που καλύπτει η οδηγία.

Άρθρο 15

Η διάταξη αυτή καθορίζει τις διαδικασίες που αφορούν την εποπτεία και την υποβολή εκθέσεων σχετικά με την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης. Για τις διαδικασίες υποβολής εκθέσεων απαιτούνται τα εξής:

- μία έκθεση ύστερα από τη μεταφορά της οδηγίας αλλά πριν από τη λήξη της μεταβατικής περιόδου που προβλέπεται για τη σταδιακή κατάργηση της χρήσης από τον ασφαλιστικό κλάδο των αναλογιστικών παραγόντων με βάση το φύλο, κ.τ.λ. και

- μία δεύτερη έκθεση δύο έτη ύστερα από το τέλος της μεταβατικής περιόδου για την κατάργηση των αναλογιστικών παραγόντων με βάση το φύλο· και
- η συνεχής εποπτεία, με την υποβολή εκθέσεων ανά πενταετία στη συνέχεια.

Συνεπώς ο αντίκτυπος της οδηγίας θα αξιολογηθεί προσεκτικά και θα προταθούν έγκαιρα οι ενδεχόμενες προσαρμογές του νομικού πλαισίου που θα κριθούν απαραίτητες.

Άρθρο 16

Αυτή η διάταξη καθορίζει τις διαδικασίες για την εφαρμογή της οδηγίας. Η Επιτροπή προτείνει να δοθεί στα κράτη μέλη κατά γενικό κανόνα το χρονικό διάστημα των δύο ετών για τη μεταφορά της οδηγίας στις εθνικές τους νομοθεσίες (βλ. επίσης το άρθρο 4 ανωτέρω).

Σύμφωνα με την πρόσφατα συμφωνηθείσα πρακτική, το άρθρο ζητά από τα κράτη μέλη να κοινοποιήσουν το κείμενο των διατάξεων που θεσπίζουν για τη μεταφορά της οδηγίας, παράλληλα με έναν πίνακα συσχετισμών μεταξύ των εν λόγω διατάξεων και της οδηγίας.

Άρθρο 17

Η διάταξη αυτή αφορά την ημερομηνία έναρξης ισχύος της οδηγίας.

Άρθρο 18

Στη διάταξη αυτή διευκρινίζεται ότι η παρούσα οδηγία απευθύνεται στα κράτη μέλη.

VII. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΤΟΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΧΩΡΟ

Το κείμενο παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο και η οδηγία θα εφαρμοσθεί στα τρίτα κράτη που είναι μέλη του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου ύστερα από απόφαση της Μεικτής Επιτροπής του ΕΟΧ.

Πρόταση

ΟΔΗΓΙΑ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

για την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στην πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες και την παροχή αυτών

ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ,

Έχοντας υπόψη: τη συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση και ιδίως το άρθρο 13 παράγραφος 1, την πρόταση της Επιτροπής¹⁹,

τη γνώμη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου²⁰,

τη γνώμη της Επιτροπής των Περιφερειών²¹,

τη γνώμη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής²²,

Εκτιμώντας τα εξής :

- (1) Σύμφωνα με το άρθρο 6 της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, η Ένωση βασίζεται στις αρχές της ελευθερίας, της δημοκρατίας, του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών, καθώς και του κράτους δικαίου, αρχές οι οποίες είναι κοινές για όλα τα κράτη μέλη, και σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως κατοχυρώνονται με την ευρωπαϊκή σύμβαση για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών και όπως προκύπτουν από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών, ως γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου.
- (2) Η ισότητα ενώπιον του νόμου και η προστασία όλων των ατόμων έναντι των διακρίσεων αποτελεί οικουμενικό δικαίωμα που αναγνωρίζεται από την οικουμενική διακήρυξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου, τη σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για την εξάλειψη κάθε μορφής διακρίσεων εις βάρος των γυναικών, τη διεθνή σύμβαση για την εξάλειψη κάθε μορφής φυλετικών διακρίσεων, τις συνθήκες των Ηνωμένων Εθνών για αστικά και πολιτικά δικαιώματα και για τα οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά δικαιώματα και από την ευρωπαϊκή σύμβαση για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών, που έχουν υπογραφεί από όλα τα κράτη μέλη.

¹⁹ ΕΕ
²⁰ ΕΕ
²¹ ΕΕ
²² ΕΕ

- (3) Η ισότητα ανδρών και γυναικών αποτελεί θεμελιώδη αρχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα άρθρα 21 και 23 του Χάρτη των θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης απαγορεύουν όλες τις διακρίσεις λόγω φύλου και απαιτούν την εξασφάλιση της ισότητας ανδρών και γυναικών σε όλους τους τομείς.
- (4) Το άρθρο 2 της συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας θεωρεί την προώθηση της ισότητας ως μία από τις ουσιαστικές αποστολές της Κοινότητας. Παρόμοια, στο άρθρο 3 παράγραφος 2 της Συνθήκης αναφέρεται ότι "η Κοινότητα επιδιώκει να εξαλειφθούν οι ανισότητες και να προαχθεί η ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών σε όλες τις δραστηριότητές της".
- (5) Στην ανακοίνωσή της σχετικά με την Ατζέντα κοινωνικής πολιτικής²³, η Επιτροπή ανακοίνωσε την πρόθεσή της να υποβάλει πρόταση οδηγίας σχετικά με τις διακρίσεις λόγω φύλου εκτός της αγοράς εργασίας. Η οδηγία συνάδει πλήρως με την απόφαση 2001/51/EK του Συμβουλίου, της 20ής Δεκεμβρίου 2000 για τη θέσπιση προγράμματος κοινοτικής δράσης σχετικά με την κοινοτική στρατηγική για την ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών (2001-2005)²⁴ που καλύπτει όλες τις κοινοτικές πολιτικές και αποσκοπεί στην προώθηση της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών, με την προσαρμογή τους και την εφαρμογή στην πράξη ενεργειών για τη βελτίωση της κατάστασης των γυναικών και των ανδρών στην κοινωνία.
- (6) Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, στη σύνοδό του στη Νίκαια τον Δεκέμβριο του 2000 κάλεσε την Επιτροπή να ενισχύσει τα δικαιώματα που συνδέονται με την ισότητα, εγκρίνοντας πρόταση οδηγίας για την προώθηση της ισότητας των φύλων σε τομείς άλλους από την απασχόληση και τον επαγγελματικό βίο.
- (7) Η Κοινότητα έχει θεσπίσει μια σειρά νομικών μέσων για την πρόληψη και την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω φύλου στην αγορά εργασίας. Τα εν λόγω μέσα έχουν καταδείξει την αξία της νομοθεσίας στην καταπολέμηση των διακρίσεων.
- (8) Οι διακρίσεις και η παρενόχληση λόγω φύλου συμβαίνουν και σε τομείς εκτός της αγοράς εργασίας. Οι διακρίσεις αυτές μπορούν να είναι εξίσου επιβλαβείς, εφόσον λειτουργούν ως φραγμός στην πλήρη και επιτυχημένη ένταξη των γυναικών και των ανδρών στην οικονομική και την κοινωνική ζωή.
- (9) Τα προβλήματα είναι ιδιαίτερα εμφανή στον τομέα των αγαθών και των υπηρεσιών. Συνεπώς, οι διακρίσεις λόγω φύλου πρέπει να προληφθούν και να εξαλειφθούν από τον εν λόγω τομέα. Όπως και στην περίπτωση της οδηγίας 2000/43/EK του Συμβουλίου της 29ης Ιουνίου 2000 περί εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσώπων ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής τους καταγωγής²⁵, ο στόχος αυτός μπορεί να επιτευχθεί με τη θέσπιση κοινοτικής νομοθεσίας.
- (10) Η εν λόγω νομοθεσία πρέπει να απαγορεύει τις διακρίσεις λόγω φύλου κατά την παροχή αγαθών και υπηρεσιών και την πρόσβαση σε αυτά. Ως υπηρεσίες εκλαμβάνονται εκείνες που κανονικά παρέχονται έναντι αμοιβής.

²³ COM(2000)379 τελικό.

²⁴ Απόφαση του Συμβουλίου της 20ής Δεκεμβρίου 2000 για τη θέσπιση προγράμματος κοινοτικής δράσης σχετικά με την κοινοτική στρατηγική για την ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών (2001-2005), ΕΕ 19.1.2001

²⁵ Οδηγία 2000/43/EK του Συμβουλίου περί εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσώπων ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής τους καταγωγής (ΕΕ L 180 της 19.7.2000, σ. 22-26)

- (11) Είναι σημαντικό η απαγόρευση των διακρίσεων να σεβαστεί άλλα θεμελιώδη δικαιώματα και ελευθερίες, συμπεριλαμβανομένης της προστασίας του ιδιωτικού και του οικογενειακού βίου και των συναλλαγών που διεξάγονται στο πλαίσιο αυτό, καθώς και της ελευθερίας και του πλουραλισμού των μέσων μαζικής ενημέρωσης. Κατά συνέπεια η απαγόρευση των διακρίσεων θα πρέπει να ισχύσει για την παροχή αγαθών και υπηρεσιών που είναι διαθέσιμα στο κοινό και για την πρόσβαση σε αυτά. Δεν πρέπει να εφαρμόζεται στο περιεχόμενο των μέσων μαζικής ενημέρωσης και της διαφήμισης.
- (12) Η αρχή της ίσης μεταχείρισης δεν αποκλείει την ύπαρξη διαφορών που συνδέονται αφενός με αγαθά ή υπηρεσίες για τις οποίες οι άνδρες και οι γυναίκες δεν βρίσκονται σε συγκρίσιμη θέση, λόγω του ότι τα εν λόγω αγαθά ή οι υπηρεσίες προορίζονται αποκλειστικά ή πρώτιστα για τα μέλη του ενός ή του άλλου φύλου όπως π.χ. οι ιδιωτικές λέσχες, και αφετέρου με δεξιότητες που ασκούνται διαφορετικά για κάθε φύλο.
- (13) Η χρήση αναλογιστικών δεδομένων διαφοροποιούμενων με βάση το φύλο είναι ευρέως διαδεδομένη κατά την παροχή ασφαλιστικών υπηρεσιών, ακόμα και όταν τέτοιοι παράγοντες δεν αντανakλούν αντικειμενικές διαφορές. Συνεπώς, για να εξασφαλιστεί η ίση μεταχείριση ανδρών και γυναικών πρέπει να καταργηθεί η χρήση αναλογιστικών ασφαλιστικών δεδομένων με βάση το φύλο. Για να αποφευχθεί η απότομη προσαρμογή της αγοράς, η απαγόρευση της χρήσης τέτοιων ασφαλιστικών δεδομένων πρέπει να ισχύει μόνον για τα νέα συμβόλαια που συνάπτονται ύστερα από την ημερομηνία μεταφοράς της παρούσας οδηγίας και πρέπει να καθιερωθεί σταδιακά μέσα σε ένα επαρκές χρονικό διάστημα. Συνεπώς η παρούσα οδηγία δεν εφαρμόζεται στη χρήση τέτοιων αναλογιστικών δεδομένων σε συμβόλαια που συνάφθηκαν για πρώτη φορά πριν από την εν λόγω ημερομηνία.
- (14) Στην περίπτωση που τα κράτη μέλη κάνουν χρήση αυτής της μεταβατικής περιόδου, η χρήση αναλογιστικών δεδομένων διαφοροποιούμενων με βάση το φύλο κατά τον υπολογισμό των ασφαλιστρών και των παροχών που απορρέουν από ασφαλιστικές και άλλες χρηματοοικονομικές υπηρεσίες πρέπει να είναι επαρκώς διαφανής για τον καταναλωτή. Για τον σκοπό αυτόν, τα κράτη μέλη οφείλουν να συγκεντρώνουν, να δημοσιεύουν και να ενημερώνουν τακτικά πίνακες αναλογιστικών δεδομένων για την καθοδήγηση των ασφαλιστικών εταιρειών.
- (15) Τα άτομα που έχουν υποστεί διακρίσεις λόγω φύλου πρέπει να διαθέτουν επαρκή μέσα νομικής προστασίας. Προκειμένου να υπάρξει ένα πιο αποτελεσματικό επίπεδο προστασίας, οι ενώσεις, οι οργανώσεις και άλλα νομικά πρόσωπα θα πρέπει επίσης να δύνανται να κινήσουν διαδικασίες, όπως τις ορίζουν τα κράτη μέλη, είτε εξ ονόματος κάποιου θύματος είτε προς υπεράσπισή του, χωρίς να θίγονται εθνικοί δικονομικοί κανόνες όσον αφορά την εκπροσώπηση και την υπεράσπιση ενώπιον των δικαστηρίων.
- (16) Η αποτελεσματική εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης απαιτεί κατάλληλη δικαστική προστασία έναντι αντιποίνων.
- (17) Όταν πιθανολογείται διακριτική μεταχείριση, οι κανόνες περί βάρους της απόδειξης πρέπει να προσαρμόζονται και, προκειμένου να εφαρμοστεί αποτελεσματικά η αρχή της ίσης μεταχείρισης, το βάρος της απόδειξης πρέπει να μεταφέρεται στον εναγόμενο εφόσον προσάγονται αποδείξεις μιας τέτοιας διακριτικής μεταχείρισης.

- (18) Τα κράτη μέλη πρέπει να λάβουν τα αναγκαία μέτρα για να διασφαλίσουν ότι ακυρώνονται ή τροποποιούνται όλες οι νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις που αντίκεινται στην αρχή της ίσης μεταχείρισης.
- (19) Τα κράτη μέλη πρέπει να ενθαρρύνουν τον διάλογο με τις μη κυβερνητικές οργανώσεις για τον εντοπισμό και την καταπολέμηση των διαφόρων μορφών που μπορούν να λάβουν οι διακρίσεις λόγω φύλου.
- (20) Η προστασία έναντι διακρίσεων λόγω φύλου πρέπει να ενισχυθεί με την ίδρυση φορέα ή φορέων σε κάθε κράτος μέλος, ο οποίος θα είναι αρμόδιος για την ανάλυση των σχετικών προβλημάτων, τη μελέτη δυνατών λύσεων και την παροχή συγκεκριμένης υποστήριξης προς τα θύματα. Ο εν λόγω φορέας (ή οι φορείς) μπορεί να είναι ο ίδιος με εκείνον που έχει οριστεί στον τομέα της αγοράς της εργασίας δυνάμει της οδηγίας 2002/73/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Σεπτεμβρίου 2002, για την τροποποίηση της οδηγίας 76/207/ΕΟΚ περί της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως ανδρών και γυναικών όσον αφορά την πρόσβαση στην απασχόληση, στην επαγγελματική εκπαίδευση και προώθηση και τις συνθήκες εργασίας²⁶.
- (21) Η παρούσα οδηγία ορίζει ελάχιστες απαιτήσεις, δίνοντας έτσι τη δυνατότητα στα κράτη μέλη να διατηρούν ή να θεσπίζουν ευνοϊκότερες διατάξεις. Η εφαρμογή της παρούσας οδηγίας δεν θα πρέπει να χρησιμεύσει ως δικαιολογία για ενδεχόμενη οπισθοδρόμηση σε σχέση με την σημερινή κατάσταση στα κράτη μέλη.
- (22) Τα κράτη μέλη πρέπει να προβλέψουν αποτελεσματικές, αναλογικές και αποτρεπτικές κυρώσεις στις περιπτώσεις παράβασης των υποχρεώσεων που προκύπτουν από την παρούσα οδηγία.
- (23) Δεδομένου ότι οι στόχοι της προτεινόμενης ενέργειας, και πιο συγκεκριμένα η εξασφάλιση κοινού υψηλού επιπέδου προστασίας από τις διακρίσεις σε όλα τα κράτη μέλη, δεν μπορούν να επιτευχθούν επαρκώς από τα κράτη μέλη και συνεπώς μπορούν, λόγω της κλίμακας και των αποτελεσμάτων της δράσης, να επιτευχθούν καλύτερα σε κοινοτικό επίπεδο με τη διαμόρφωση κοινού νομικού πλαισίου, η Κοινότητα δύναται να θεσπίζει μέτρα σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας, όπως αυτή καθορίζεται στο άρθρο 5 της Συνθήκης. Σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας, όπως αυτή καθορίζεται στο προαναφερθέν άρθρο, η παρούσα οδηγία δεν υπερβαίνει τα όρια που είναι αναγκαία για την επίτευξη των στόχων αυτών,

²⁶ ΕΕ L269 της 5.10.2002, σ.15.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι - ΓΕΝΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Άρθρο 1

Αντικείμενο και πεδίο εφαρμογής

1. Η παρούσα οδηγία καθιερώνει ένα πλαίσιο για την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω φύλου κατά την παροχή αγαθών και υπηρεσιών και την πρόσβαση σε αυτά, με σκοπό να εφαρμοστεί ουσιαστικά στα κράτη μέλη η αρχή της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών.
2. Εντός των ορίων των αρμοδιοτήτων που ανατίθενται στην Κοινότητα, η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται σε όλα τα πρόσωπα που συνδέονται με την παροχή αγαθών και υπηρεσιών που είναι διαθέσιμα στο κοινό και με την πρόσβαση σε αυτά, συμπεριλαμβανομένης της στέγασης, τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα, συμπεριλαμβανομένων των δημόσιων οργανισμών.
3. Η παρούσα οδηγία δεν αποκλείει την ύπαρξη διαφορών που συνδέονται αφενός με αγαθά ή υπηρεσίες για τις οποίες οι άνδρες και οι γυναίκες δεν βρίσκονται σε συγκρίσιμη θέση, λόγω του ότι τα εν λόγω αγαθά ή οι υπηρεσίες προορίζονται αποκλειστικά ή πρώτιστα για τα μέλη του ενός ή του άλλου φύλου, και αφετέρου με δεξιότητες που ασκούνται διαφορετικά για κάθε φύλο.
4. Η παρούσα οδηγία δεν εφαρμόζεται επίσης στην εκπαίδευση ούτε στο περιεχόμενο των μέσων μαζικής ενημέρωσης και της διαφήμισης, και ειδικότερα στη διαφήμιση και την τηλεοπτική διαφήμιση όπως αυτές ορίζονται στο άρθρο 1 στοιχείο β) της οδηγίας 89/552/ΕΟΚ.

Άρθρο 2

Ορισμοί

1. Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, ισχύουν οι ακόλουθοι ορισμοί:
 - α) άμεσες διακρίσεις υφίστανται όταν σε ένα πρόσωπο επιφυλάσσεται, λόγω του φύλου του, μεταχείριση λιγότερο ευνοϊκή από αυτήν της οποίας τυγχάνει, έτυχε ή θα τύχει ένα άλλο πρόσωπο, σε ανάλογη κατάσταση·
 - β) έμμεσες διακρίσεις υφίστανται όταν μια εκ πρώτης όψεως ουδέτερη διάταξη, κριτήριο ή πρακτική ενδέχεται να θέσει σε μειονεκτική θέση πρόσωπα του ενός φύλου σε σχέση με πρόσωπα του άλλου φύλου, εκτός εάν αυτή η διάταξη, το κριτήριο ή η πρακτική δικαιολογείται αντικειμενικά από ένα θεμιτό σκοπό και τα μέσα επίτευξης του σκοπού αυτού είναι πρόσφορα και αναγκαία·
 - γ) υφίσταται παρενόχληση όταν εκδηλώνεται ανεπιθύμητη συμπεριφορά συνδεδεμένη με το φύλο ενός προσώπου, με σκοπό ή αποτέλεσμα την προσβολή της αξιοπρέπειας ενός προσώπου και τη δημιουργία εκφοβιστικού, εχθρικού, ταπεινωτικού, εξευτελιστικού ή επιθετικού περιβάλλοντος.

δ) υφίσταται σεξουαλική παρενόχληση όταν εκδηλώνεται ανεπιθύμητη συμπεριφορά με λόγια ή με πράξεις σεξουαλικού χαρακτήρα με σκοπό ή αποτέλεσμα την προσβολή της αξιοπρέπειας ενός προσώπου και τη δημιουργία εκφοβιστικού, εχθρικού, ταπεινωτικού, εξευτελιστικού ή επιθετικού περιβάλλοντος.

2. Η ενθάρρυνση για την άσκηση άμεσων ή έμμεσων διακρίσεων λόγω φύλου θεωρείται ως διάκριση κατά την έννοια της παρούσας οδηγίας.

Άρθρο 3

Αρχή της ίσης μεταχείρισης

1. Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, η αρχή της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών σημαίνει ότι

α) δεν πρέπει να υπάρχουν άμεσες διακρίσεις λόγω φύλου, συμπεριλαμβανομένης της λιγότερο ευνοϊκής μεταχείρισης των γυναικών λόγω εγκυμοσύνης και μητρότητας·

β) δεν πρέπει να υπάρχουν έμμεσες διακρίσεις λόγω φύλου.

2. Η παρενόχληση και η σεξουαλική παρενόχληση κατά την έννοια της παρούσας οδηγίας θεωρούνται ως διάκριση λόγω φύλου και συνεπώς απαγορεύονται. Το γεγονός ότι ένα άτομο απορρίπτει ή ανέχεται τέτοιου είδους συμπεριφορές δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως βάση για τη λήψη απόφασης που θα θίγει το εν λόγω άτομο.

Άρθρο 4

Αναλογιστικοί παράγοντες

1. Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι η χρήση του φύλου ως συντελεστή κατά τον υπολογισμό των ασφαλιστρών και των παροχών για σκοπούς ασφαλιστικών και άλλων συναφών χρηματοοικονομικών υπηρεσιών απαγορεύεται σε όλα τα νέα συμβόλαια που συνάπτονται μετά από την [ημερομηνία που αναφέρεται στο άρθρο 16 παράγραφος 1] το αργότερο.

2. Τα κράτη μέλη δύνανται να καθυστερήσουν την εφαρμογή των μέτρων που είναι αναγκαία για τη συμμόρφωση με την παράγραφο 1 έως την [έξι έτη ύστερα από την ημερομηνία που αναφέρεται στην παράγραφο 1] το αργότερο.

Σε αυτή την περίπτωση, τα εν λόγω κράτη μέλη ενημερώνουν αμέσως την Επιτροπή σχετικά. Συγκεντρώνουν, δημοσιεύουν και ενημερώνουν τακτικά συγκεντρωτικούς πίνακες σχετικά με τη θνησιμότητα και το προσδόκιμο επιβίωσης ανδρών και γυναικών.

Άρθρο 5

Θετική δράση

Η αρχή της ίσης μεταχείρισης δεν εμποδίζει τα κράτη μέλη να διατηρούν ή να λαμβάνουν ειδικά μέτρα για την πρόληψη ή την αντιστάθμιση μειονεκτημάτων που συνδέονται με το φύλο.

Άρθρο 6

Ελάχιστες απαιτήσεις

1. Τα κράτη μέλη δύνανται να θεσπίζουν ή να διατηρούν ευνοϊκότερες διατάξεις για την προστασία της αρχής της ίσης μεταχείρισης γυναικών και ανδρών από αυτές που προβλέπει η παρούσα οδηγία.
2. Η εφαρμογή της παρούσας οδηγίας δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να αποτελέσει αφορμή μείωσης του επιπέδου προστασίας από τις διακρίσεις που παρέχεται ήδη από τα κράτη μέλη στους τομείς που καλύπτει η παρούσα οδηγία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ II ΕΝΔΙΚΑ ΜΕΣΑ ΚΑΙ ΕΠΙΒΟΛΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Άρθρο 7

Υπεράσπιση των δικαιωμάτων

1. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι κάθε πρόσωπο, το οποίο θεωρεί ότι έχει ζημιωθεί λόγω της μη τήρησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης, ακόμη και εάν έχει λήξει η σχέση στο πλαίσιο της οποίας εικάζεται ότι σημειώθηκαν οι διακρίσεις, έχει πρόσβαση σε δικαστικές και/ή διοικητικές διαδικασίες, συμπεριλαμβανομένων, όπου κρίνεται ενδεδειγμένο, διαδικασιών συμβιβασμού, με σκοπό την τήρηση των υποχρεώσεων που προκύπτουν από την παρούσα οδηγία.
2. Τα κράτη μέλη εισάγουν στην εσωτερική έννομη τάξη τους τα μέτρα που απαιτούνται για να εξασφαλιστεί η πραγματική αποκατάσταση ή η αποζημίωση, σύμφωνα με τις διαδικασίες που αυτά ορίζουν, της ζημίας που υπέστη ένα πρόσωπο λόγω διακρίσεων κατά την έννοια της παρούσας οδηγίας, με τρόπο αποτρεπτικό και αναλογικό σε σχέση με την προκληθείσα ζημία. Η αποζημίωση ή η αποκατάσταση του τύπου αυτού δεν μπορεί να περιοριστεί με τον καθορισμό εκ των προτέρων ανώτατου ορίου.
3. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι οι ενώσεις, οργανώσεις ή άλλα νομικά πρόσωπα, τα οποία έχουν, σύμφωνα με τα κριτήρια της εθνικής τους νομοθεσίας, έννομο συμφέρον να διασφαλίσουν ότι τηρούνται οι διατάξεις της παρούσας οδηγίας, μπορούν να κινήσουν, είτε εξ ονόματος του ενάγοντος είτε προς υπεράσπισή του, και με την έγκρισή του, κάθε δικαστική ή/και διοικητική διαδικασία προβλεπόμενη για την πραγμάτωση των υποχρεώσεων εκ της παρούσας οδηγίας.
4. Οι παράγραφοι 1 και 3 δεν θίγουν τις εθνικές διατάξεις περί των προθεσμιών άσκησης αγωγής σε σχέση με την αρχή της ίσης μεταχείρισης.

Άρθρο 8

Βάρος της απόδειξης

1. Τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα, σύμφωνα με την εθνική τους δικονομία, προκειμένου να διασφαλίζουν ότι όταν ένα πρόσωπο που θεωρεί εαυτό ζημιωθέν

από τη μη τήρηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσάγει, ενώπιον δικαστηρίου ή άλλης αρμόδιας αρχής, πραγματικά περιστατικά, από τα οποία τεκμαίρεται η ύπαρξη άμεσης ή έμμεσης διάκρισης, θα εναπόκειται στον εναγόμενο να αποδείξει ότι δεν υπήρξε παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχείρισης.

2. Η παράγραφος 1 δεν εμποδίζει τα κράτη μέλη να θεσπίζουν ευνοϊκότερους για τους ενάγοντες κανόνες σχετικά με την απόδειξη.

3. Η παράγραφος 1 δεν ισχύει για τις ποινικές διαδικασίες.

4. Οι παράγραφοι 1, 2 και 3 ισχύουν επίσης για κάθε διαδικασία που κινείται σύμφωνα με το άρθρο 7 παράγραφος 3.

Άρθρο 9

Προστασία έναντι αντιποίνων

Τα κράτη μέλη εισάγουν στην έννομη τάξη τους τα απαιτούμενα μέτρα προστασίας των προσώπων από τυχόν δυσμενή μεταχείριση ή δυσμενείς επιπτώσεις, ως αντίδραση σε καταγγελία ή δικαστική διαδικασία που αποσκοπεί στην τήρηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης.

Άρθρο 10

Διάλογος με τις μη κυβερνητικές οργανώσεις

Τα κράτη μέλη προβαίνουν σε διάλογο με τις ενδιαφερόμενες μη κυβερνητικές οργανώσεις, οι οποίες έχουν, σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο και τις εθνικές πρακτικές, έννομο συμφέρον να συμβάλουν στην καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω φύλου, με σκοπό την προώθηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΙΣΗΣ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Άρθρο 11

1. Τα κράτη μέλη ορίζουν έναν ή περισσότερους οργανισμούς, προβαίνοντας σε όλες τις απαραίτητες σχετικές ρυθμίσεις, οι οποίοι θα είναι επιφορτισμένοι με την προώθηση, την ανάλυση, τον έλεγχο και την υποστήριξη της ίσης μεταχείρισης όλων των προσώπων χωρίς διακρίσεις λόγω φύλου. Αυτοί οι οργανισμοί μπορούν να αποτελούν μέρος οργάνων αρμόδιων σε εθνικό επίπεδο για την υπεράσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου ή για την προστασία των δικαιωμάτων των προσώπων ή φορέων που είναι αρμόδιοι για την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών, όσον αφορά την πρόσβαση στην απασχόληση, την επαγγελματική εκπαίδευση και προώθηση και τις συνθήκες εργασίας.

2. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε στις αρμοδιότητες των οργανισμών που αναφέρονται στην παράγραφο να περιλαμβάνονται τα εξής:

- α) η παροχή ανεξάρτητης βοήθειας στα θύματα διακρίσεων έτσι ώστε να προωθούνται οι καταγγελίες τους, με την επιφύλαξη των δικαιωμάτων των θυμάτων, των ενώσεων, οργανώσεων και άλλων νομικών προσώπων που αναφέρονται στο άρθρο 7 παράγραφος 3,
- β) η διενέργεια ανεξάρτητων ερευνών σχετικά με τις διακρίσεις,
- γ) η δημοσίευση ανεξάρτητων εκθέσεων και διατύπωση συστάσεων σχετικά με όλα τα ζητήματα που συνδέονται με τις διακρίσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV ΤΕΛΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Άρθρο 12

Συμμόρφωση με την οδηγία

Τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα έτσι ώστε να εξασφαλίσουν ότι τηρείται η αρχή της ίσης μεταχείρισης όσον αφορά την πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες και την παροχή αυτών στο πλαίσιο του πεδίου εφαρμογής της παρούσας οδηγίας και, ιδίως, ότι:

(α) καταργείται κάθε νομοθετική, κανονιστική και διοικητική διάταξη που αντιβαίνει στην αρχή της ίσης μεταχείρισης·

(β) κηρύσσονται ή είναι δυνατό να κηρυχθούν άκυρες ή τροποποιούνται οποιοσδήποτε διατάξεις αντιβαίνουν στην αρχή της ίσης μεταχείρισης και οι οποίες περιέχονται σε ατομικές ή συλλογικές συμβάσεις ή συμφωνίες, τους εσωτερικούς κανονισμούς των επιχειρήσεων ή τα καταστατικά κερδοσκοπικών ή μη κερδοσκοπικών ενώσεων.

Άρθρο 13

Ποινές

Τα κράτη μέλη θεσπίζουν κανόνες για τις ποινές που επιβάλλονται σε περιπτώσεις παραβίασης των εθνικών διατάξεων που εκδίδονται κατ' εφαρμογή της παρούσας οδηγίας και λαμβάνουν όλα τα αναγκαία μέτρα για να διασφαλίσουν την εφαρμογή τους. Οι προβλεπόμενες ποινές πρέπει να είναι αποτελεσματικές, αναλογικές και αποτρεπτικές. Τα κράτη μέλη κοινοποιούν τις διατάξεις αυτές στην Επιτροπή έως την ημερομηνία που αναφέρεται στο άρθρο 16 παράγραφος 1 το αργότερο, γνωστοποιώντας της χωρίς καθυστέρηση και κάθε τυχόν μεταγενέστερη τροποποίησή τους.

Άρθρο 14

Διαφάνεια

Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι οι διατάξεις που θεσπίζονται κατ' εφαρμογή της παρούσας οδηγίας καθώς και οι ήδη ισχύουσες σχετικές διατάξεις τίθενται υπόψη των ενδιαφερομένων με κάθε πρόσφορο μέσο και σε όλο το έδαφός τους.

Άρθρο 15

Εκθέσεις

1. Τα κράτη μέλη ανακοινώνουν στην Επιτροπή όλες τις διαθέσιμες πληροφορίες σχετικά με την εφαρμογή της παρούσας οδηγίας το αργότερο πριν από [πέντε έτη μετά την έναρξη ισχύος] και εν συνεχεία κάθε πέντε έτη.

Η Επιτροπή καταρτίζει περιληπτική έκθεση την οποία υποβάλλει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο. Η έκθεση της Επιτροπής συνοδεύεται, κατά περίπτωση, από προτάσεις για τροποποίηση της οδηγίας.

2. Η έκθεση της Επιτροπής λαμβάνει υπόψη τις απόψεις του κλάδου και των σχετικών μη κυβερνητικών οργανώσεων.

Άρθρο 16

Μεταφορά της οδηγίας

1. Τα κράτη μέλη θέτουν σε ισχύ τις αναγκαίες νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις για να συμμορφωθούν με την παρούσα οδηγία πριν από [δύο έτη μετά την έναρξη ισχύος της παρούσας οδηγίας] το αργότερο. Ανακοινώνουν αμέσως στην Επιτροπή το κείμενο των εν λόγω διατάξεων καθώς και πίνακα αντιστοιχίας μεταξύ της παρούσας οδηγίας και των διατάξεων εσωτερικού δικαίου που θεσπίστηκαν.

Όταν τα κράτη μέλη θεσπίζουν τις ανωτέρω διατάξεις, αυτές περιέχουν αναφορά στην παρούσα οδηγία ή συνοδεύονται από την αναφορά αυτή κατά την επίσημη έκδοσή τους. Ο τρόπος της αναφοράς αποφασίζεται από τα κράτη μέλη.

2. Τα κράτη μέλη ανακοινώνουν στην Επιτροπή το κείμενο των ουσιωδών διατάξεων εσωτερικού δικαίου, τις οποίες θεσπίζουν στους τομείς που διέπονται από την παρούσα οδηγία.

Άρθρο 17

Έναρξη ισχύος της οδηγίας

Η παρούσα οδηγία τίθεται σε ισχύ την ημέρα της δημοσίευσής της στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Άρθρο 18

Αποδέκτες

Η παρούσα οδηγία απευθύνεται στα κράτη μέλη.

Βρυξέλλες,

*Για το Συμβούλιο
Ο Πρόεδρος*